„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 101. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 30. ЈУНА (12. ЈУЛА) 1878. ГОДИНА XIII.

ПОШТОВАНИМ БИРАЧИМА ПАНЧЕВАЧКОГ ИЗБОРНОГ СРЕЗА.

Седнице угарскога сабора за саборску периоду од г. 1875—1878 закључене су и угарски је сабор распуштен. Уставни је обичај да саборски посланици по истечају саборске периоде у средину својих бирача дођу и њима рачун о саборском деловању поднесу.

Колика ми је и жеља била да у средину моји пошт. бирача дођем и с њима се братски поздравим, то при данашњим околностима неби ипак желио повода дати каквим можда неприликама које би могле из већег скупа бирачког настати.

Зато нека ми је слободно извештај о мом посланичком деловању писмено поднети.

Пре три године по други пут ме је одликовао дични панчевачки изборни срез са избором за угарски сабор. Сваком је Србину у памети од каквог је значаја и замашаја био први избор у Панчеву, и како се дивно тада показала свест бирача негдашње границе, који први пут у уставну борбу ступише и тако сјајно међан одржаше. Ја сам се дичио и свагда ћу се дичити да сам тада у тако великој мери поверење тога изборног среза стекао, јер тај избор није био местног значаја, већ је имао значаја за читаво Српство. То поверење што сам тада стекао продужило се и на мој други избор.

Три године је прошло како сам тим поверењем опет био одликован. За то време настале су прилике светскога значаја. Велики догађаји на истоку имали су замашног уплива на држање наше монархије, ал према владајућој струји није могло бити то држање пријатељско према славенском живљу, а у Угарској државна власт поводом догађаја на истоку занела се за изванредним мерама, које се истина показаше као излишне, ал које је српски народ у Угарској тешко имао да осети.

Мој избор пре три године пао је баш у време кад је источна криза у зачетку била. После два месеца кад се угарски сабор отворио, та је криза са устанком херцеговачким већ известан облик узела. Различне странке на угарском сабору, које су свака за себе предлог за адресу на Њег. Величанство подносиле, осврталe су се на догађаје на истоку. Ја и мој посланички садруг др. Светозар Милетић, и ми поднесосмо предлог за адресу, те и ми изјависмо наше мнење о источној кризи. Но та адреса није се само занимала са спољним одношајима, већ је сачињавала неку целину, у колко је све унутарње и спољне одношаје обимала. Казано је било у тој адреси, какви су унутарњи одношаји и какви би требало да су, а наиме наглашен је одношај славенски народа у Аустро-Угарској у обште, у Угарској посебице, те је наглашен био положај српског народа. Према тим унутарњим одношајима, јаким је потезима означено какво би требало да је држање монархије према догађајима на истоку. Мени је у део пало да ту адресу са дужим говором образложим. Ја сам у тој беседи нагласио: ма како да су важни финансијски и други одношаји у овој држави, да ипак као најглавнији задатак остаје задоволење народности у Угарској. Разложио сам како се хисторијски, из мађарског племства развило надмоћије мађарског племена, које у овај мах државну власт у рукама има, те се тиме разјашњава и оно протусловље што постоји, да већина парламентарна није израз већине становништва Угарске. Разложио сам услове за развитак народности у такој држави као што је Угарска. Означио сам становиште у источном питању. Рекао сам, да се вековима борила Угарска против Турака, а сад да владајуће племе у Угарској замера хришћанима што се подижу на Турчина, које се само тако даје разјаснити да се и овде и онде владајуће племе боји, да државну власт из руку изгуби. Напоследку сам рекао, да само кад Угарска буде усвојила праву равноправност свију народности, онда ће моћи свој културни задатак на истоку вршити и само онда ће држава од 15 милиона моћи имати важности међу европским државама.

Ова беседа и ако се није могла допасти владајућој струји у угарском сабору, то је ипак великом пажњом била саслушана.

Са почетком г. 1876 источна криза све је озбиљније облике узимала. Све су прилике биле да ће се Србија са Турском заратити. Нота грофа Андрашија од 30 дец. 1875 о турским реформама није успеха имала. Но аустријска дипломација све је наглашавала да су обећане реформе довољно јамство да се бегунци из Босне и Херцеговине присиле да се у свој завичај врате. С друге стране пак изгледало је да ће Аустро-Угарска да предупреди својом војеном интервенцијом рат међу Србијом и Турском. У тим околностима налазио сам за целисходно да управим на министра председника једну интерпелацију. Наиме питао сам га какав положај намерава Аустро-Угарска заузети за случај да се Србија са Турском зарати? и је ли што свршено међу владама у Бечу и Пешти да се бегунци из Босне и Херцеговине присиле да се у њихов завичај врате? Ову интерпелацију пропратио сам подужим говором. Разложио сам да реформе у Турској ништа невреде, да ће Србија силом околности бити принуђена да ступи у рат за ослобођење српски земаља. Но ако се српске земље и ослободе, то да образовање једне мале српске државе од 3—4 милиона душа неможе шкодити великој држави као што је Аустро-Угарска, а да би у интересу особито Угарске било да се спријатељи са таком српском државом. Нагласио сам особито, да је пуста потвора, кад се каже, да српски народ у Угарској поводом догађаја на истоку, има протудржавне тежње. Негледећи на то — рекао сам — да је оцеплење таког малог народа од једне велике државе, немогућа ствар. Срби у Угарској познају своје дужности према овој отаџбини, те их неће никад прекршити. Потворе на српски народ долазе понајвише од људи сумњивог значаја, који су се из Угарске увукли у развојачену границу, те под плаштом мађарског родољубља, занат денунциације теју. Влада ваља да има поверења к српском народу. Министар-председник одговорио је на ову интерпелацију са доста великом жестином особито што се последњег дела тиче о дошљацима у граници. Што се тиче бегунаца из Босне и Херцеговине, то је одговорио, да још ништа међу Бечом и Пештом није установљено ради њиховог повратка, ал да је наравно, пошто им је сад повратак осигуран да треба да се у њихову постојбину врате. Што се тиче Србије, то је рекао, да он тврдо држи да се Србија са Турском неће заратити, али ако би та евентуалност наступила да ће се Аустро-Угарска по околностима владати.

Но оно што се у српским круговима предвиђало, то се и догодило. Србија се са Турском заратила. Овај догађај узрујао је јавно мнење у Будим-Пешти, а влади се већ предвиђале страшне прилике у јужној Угарској. Пред српско-турски рат хтело се од стране угарских Срба учествовати у српском зајму, пошто се ово као слободан чин сматрало, хтели су неки Срби из јужне Угарске као својевољци да пређу у Србију, као што су неки и прешли — и ово се од стране владе као почетак неког протудржавног чина сматрало. Тек што је српска војска границу турску прекорачила, догодило се нешто што нико ни снивати није могао. Нашега првака дра Светозара Милетића ноћу између 4 и 5 јула 1876 из постеље под војеном стражом у затвор ставише и исти дан из Новог Сада у Будим-Пешту одведоше. Овакав поступак са саборским послаником који ужива право имунитета, још се није догодио у повестници угарских сабора. Чим сам исто јутро за тај догађај дознао, телеграфисао сам саборском председнику Гицији иштући од њега заштите за посланичког садруга. Но он ми у подужем писму (што је и на јавност изашло) одговори, да он није властан у тој ствари одлучивати, упућујући ме на одлуку што ће сабор донети чим се састане. Кад се сабор у октобру месецу састао, то је прво имунитетну ствар Милетићеву у претрес узео. Седнице имунитетног одбора који је имао у том предмету сабору предлог поднети — трајале су више дана. Ја сам у тим седницама као слушалац учествовао. Министар-председник долазио је често у те седнице, те искане информације давао. Напослетку сагласи се имунитетни одбор у том, да сабору учини тај предлог: да право имунитета и за време ферија саборски вреди, ал да може бити случајева да влада то право повреди, но онда да мора свој поступак пред сабором оправдати. По томе, да се у случају Милетићевом поступак владин одобри, имунитетно право Милетићево да се подиже, и он суду изда. Расправа о том предмету трајала је у сабору пуна два дана. Опозиција ако и јесте у том случају одобравала поступак владин, ипак је држала за опасно да влада може по својој вољи повредити право имунитета, па је зато предлагала да се за будуће, право имунитета законом установи. Ја сам у том предмету пуна два сахата говорио. Разложио сам имунитетно право и са теоретичног гледишта и са практичног како се у појединим државама а особито у Угарској развило. Право имунитета, за угарске посланике осим старих закона — рекао сам, — произлази већ и из закона за делегације, иначе би се та несмислица могла догодити, да се когод који је делегат и тиме наравно и посланик, да се као делегат несме, али као посланик да се сме затворити! Ако се влади допусти да сме вређати право имунитета, то може свака влада сву уставност на своју руку преокренути. Могла би влада за време ферија све оне посланике затворити дати који јој нису повољни, па они који остану незатворени, ти би онда влади све одобрили! Навео сам, да оно што је бечкеречки суд као неки злочин квалифицирао: учествовање у српском зајму и прелазак својевољаца у Србију, нит је по међународном, нит по угарском праву какво кажњиво дело, те сам за подкрепљење тога, многе аукторе цитирао, као и многе примере из новије повеснице наводио. У обзиру исказа Ранковићевог, казао сам, да се имунитетни одбор могао уверити, да је то исказ по плану, а не по собственом знању. Извео сам из читавог поступка против Милетића да нема казненог субстрата, већ да је најјаснији случај вексације, и по томе да сабор нема издати Милетића суду, већ одредити његово ослобођење из затвора. Беседа је била од доста великог утиска, особито било је жестоко кретање и чуђење, кад сам навео да је затвор Милетићев следовао на прост телеграм министра председника великом жупану новосадском, па кад сам рекао: консеквенција је ужасна, кад лична слобода једног земаљског представника зависи од једног телеграма министарског! Ал све то није користило: сабор је у затвору Милетићевом назирао неки нуждни државни чин, те је примио предлог имунитетног одбора да се Милетић суду изда.

Пошто је сабор ту ствар тим начином решио, то се морала пресуда судска чекати. Но пошто је истрага месецима и месецима трајала, а Милетић већ девет месеци у истражном затвору лежао а никако се пресуда није могла догледати, — то сам у образложеној интерпелацији марта месеца 1877. питао министра правде: је ли вољан разјаснити што Милетићева истрага тако дуго траје и је ли у интересу правосуђа вољан истрагу пожурити дати? Са том интерпелацијом скопчао сам још и нека друга питања о политичним парницама у јужној Угарској, наиме онај случај са учитељем чурушким Јанковићем који је био више месеци затворен без да је икада судски преслушан. Напослетку питао сам министра правде, није ли вољан Њ. Величанству предлог учинити да се сви политични процеси из јужне Угарске обуставе? Министар правде одговорио ми је тек месеца маја. У обзиру Милетићеве парнице рекао је, да истрага зато тако дуго траје што се морају врло млоги сведоци преслушати, који од чести у иноземству живе, но да ће он настојати да се истрага што пре сврши. У обзиру Јанковићеве парнице није могао порицати оно што сам ја навео. Међу тим је Јанковић фактично из истражног затвора био пуштен и министар је обећао да ће ствар дати извидити ако је ту каква злоупотреба учињена. Што се тиче предлоге Њег. Величаству за обустављање свију политични процеса, то је министар одговорио да ће се влада по околностима и интересима земље владати. Но о том предлоту није после могло бити говора, пошто је међутим руско-турски рат букнуо.

Баш у обзиру тих великих догађаја на истоку, имао сам повода још марта месеца 1877. непосредно пред руско-турски рат, да управим интерпелацију на министра председника о држању Аустро-Угарске према Русији и источном питању. Аустро-Угарска у свима дипломатским актима од кад је источно питање на среду дошло показивала се као пријатељица Русије, а међу тим догађале су се у Будим-Пешти на очиглед владе најжешће демонстрације против Русије, а за Турску. Ја сам у подужој беседи разложио одношај Аустро-Угарске спрам Русије по дипломатским актима, те сам многа места наводио из ноте Андрашијеве о реформама, из берлинског меморандума и из протокола последње конференције цариградске да докажем да се у свима тим актама Аустро-Угарска као савезница Русије показује. Према том одношају, рекао сам, стоји у протусловљу, што се на очиглед владе праве демонстрације у корист Турске, од којих једна такова демонстрација: ношење сабље Абдул-Кериму у Цариград вређа и осећаје једног дела грађана Угарске, наиме српски народ. За то сам питао министра-председника: придржава ли се Аустро-Угарска оних начела у источном питању која су изложена у новијим дипломатским актима, као у Андрашијевој реформној ноти, у берлинском меморандуму и у протоколима последње цариградске конференције? па ако се придржава, како се слажу са том политиком демонстрације за Турке које су кадре компромитовати ту политику, а с друге стране вређати осећаје славенских суграђана Угарске? Листови рекоше о тој интерпелацији да је удешена по начину руски дипломата да прави неприлике, јер угарска влада не може одговорити да је одустала од оне политике коју је заједнички са Русијом и Немачком водила. Заиста министар-председник одговори на ту интерпелацију да Аустро-Угарска заузима онај исти положај у источном питању кога је до сада заузимала и да по томе незаузима никакви непријатељски положај према хришћанским народима. Што се тиче демонстрација мађарске младежи у Цариграду, то да је турска влада била обавештена, да посета тих младића нема званична значаја, у осталом да он такове демонстрације које ништа протузаконито немају, не може забранити.

Међу тим је струја у Будим-Пешти све то јача за Турке постајала. Турци из Цариграда вратише посету мађарској младежи у Пешти и демонстрацијама међусобног пријатељства није било краја. Кад је руско-турски рат већ букнуо, та струја је хтела нагонити владу угарску да упливише у Бечу за рат против Русије. Поводом једне молбе у сабору, да се одржи целокупност Турске и да Аустро-Угарска ступи у савезнички одношај са Турском, породи се месеца јуна 1877. велика дебата о источном питању која је више дана трајала. И ја сам у тој дебати учествовао. У подужој беседи озна-

чио сам хисторијски развитак источног питања и одношај Аустрије према Русији на долњем Дунаву. Париски уговор од г. 1856 — рекао сам — који је хтео од Турске да створи државу по начелима европски држава, постао је обманом. Источно питање неда се другчије решити, него да се створе од данашње Турске мале хришћанске државе. Ако и јесте — рекао сам — струја у угарском сабору за Турке, то ипак ово није мерило за разположај у читавој земљи, напротив струја против Турске, а за ослобођење хришћана јача је у земљи, јер већина народа Угарске: Срби, Хрвати, Словаци, Русини, Румуни одлучно су против Турске а за хришћане. Што влада непопушта струји да се монархија са Русијом у корист Турске зарати, то јој се само одобрити може, јер би највећа несрећа по нашу отаџбину било, кад би се велико источно питање на равнинама Угарске решавало. Угарска нема нужде стављати се у непријатељски одношај према народима на истоку, већ јој лежи баш у интересу да се с њима спријатељи. Ова беседа и ако се према струји у угарском сабору није одобравала, то је ипак врло пажљиво саслушана.

У јесен г. 1877, кад се после ферија сабор опет отворио, дошла су на дневни ред газдинска и финансијска питања, наиме банковско питање и газдинско поравнање међу једном и другом половином монархије. Ја у тим дебатама нисам учествовао. Ја сам још у пређашњој периоди саборској г. 1875. приликом буџетске дебате моје мнење изразио, шта ја држим о газдинским и финансијским питањима међу Аустријом и Угарском. Ја сам тада то мнење изразио: да се Угарска може финансијски опоравити само тако, ако или самосталнија постане, ал онда да свој административни апарат умали, или да у тешњу свезу с Аустријом ступи, како би обадве половине царевине трошкове великог апарата управног, што га као велесила имају, лакше сносиле. Овако пак, као што данас тај одношај стоји, обе половине троше, као да је свака за себе велесила, те се тиме у обим половинама порезна снага изцрпљује. За већу самосталност фанансијску Угарске нисам могао говорити, јер по досадањем искуству и такова самосталност неби у корист народности била, пошто би већа средства против њи пружала. А владине предлоге нисам могао никако бранити, те тако нисам у тим дебатама ни учествовао.

Осим поравнања са Аустријом, био је крајем г. 1877 и почетком г. 1878. на дневном реду врло важан предмет — нови казнени законик. Такав законик очекива се већ од неки — 40 година овамо. Крајње је било време да се такав законик донесе. Сад је тај законик створен и по владару санкциониран, те треба само да у живот ступи, што ће сљедовати, чим се нови сабор састане, те нека опредељења за уведење тога законика донесе. Тај законик је доста добар, јер стоји на висини данашње знаности, само има неке мане у обзиру политични преступа. Ја у дебатама о том законику нисам учествовао, јер сам тада био јако занимат са Милетићевом парницом. Но при јавној коначној расправи која се у то доба пред будапештанским судом држала, као браниоц Милетићев имао сам прилике практично да се позовем на нека опредељења тог новог предлога казненог законика, те да нека опредељења по мом схваћању растумачим и критикујем.

Према изванредним околностима које источни догађаји створише, држао сам за целисходно што мање у дебатама учествовати и само у оним случајевима где се која ствар нашег народа тицила, која се никако прећутати није могла, подизао сам свој глас. У последње време, државна власт стала је употребљавати изванредне мере и на културном пољу. Искала је од „Матице српске“ да се пресели у Пешту и кад ова то чинити није хтела, државна власт одузе јој управу великог Текелиног фонда. Преписка међу Матицом и министарством у том предмету трајала је више од године дана. Матица је јасно доказала да јој се управа Текелиног фонда неможе одузети, јер би то била повреда завештајног писма. Ја о тој ствари нисам хтео на сабору говорити јер сам држао да ће министарство ипак од своје намере одустати. Но кад министарство одреди предају Текелиног фонда у државне руке, ту онда више нисам могао ћутати. Приликом буџетске дебате о просветном буџету дана 2 маја 1878 прословио сам о том предмету. У подужој беседи разложио сам значај културног развитка за Угарску, те сам казао, да би се баш на културном пољу могле народности задовољити, а тиме би се њихова привржeност за ову отаџбину подкрепила. Али садашњим државницима мађарским — рекао сам — није довољно јединство на политичном пољу, већ хоће јединство и на културном пољу што је у осталом сасвим немогућа ствар, јер неодговара природи становништва Угарске Читава система — рекао сам — употребљује се против народности да се њихов културни развитак пречи. Оно што се употребило против Словака у горњој Угарској то се сада употребљује против Срба у јужној Угарској. Разложио сам читаву ствар са Текелиним фондом, те сам изразио моје највеће чуђење да се влада дала занети за кораком кога је учинила. Напоследку казао сам да кад већ влада није хтела имати поверења к Матици, требала је предати управу Текелиног фонда српском саборском одбору у Карловци, који многе фондове међу њима и један други велики фонд Текелин за војничке питомце, рукује. Беседа је била од доста великог утиска, особити је утисак учинило, кад сам казао: да ако влада нема поверења ни у оним Србима који у саборском одбору седе од којих неки висока званија заузимају и са владом у тесној свези стоје, онда питам, како треба да изгледа тај угарски Србин који би могао поверење владе задобити!

Ово је била моја последња беседа. Тим сам у кратким потезима означио мој саборски рад за саборску периоду од г. 1875—1878. Они пошт. бирачи који су тај рад подробно пратили и моје беседе које су по стенографским нацртима у „Застави“ свагда излазиле — пажљиво читали, биће у положају да моје деловање боље пресуде, него по овим кратким потезима. Сада стоји до пошт. бирача да мој рад пресуде. Јесам ли их са мојим радом задовољио то незнам. За цело да би се у редовним околностима и на друге ствари дала позорност обратити, особито на питања која нису чисто политичног значаја. Као што сам у пређашњој саборској периоди неке тегобе утеловљене границе пред сабор изнео, тако би за цело и сада био ово учинио. Ал у овим изванредним околностима био је и мој положај изванредан. Ја сам се морао ограничити да само од времена на време мој глас као неку опомену подигнем. Главно је било показати да струја која у сабору влада, још није струја која у читавој земљи влада, и да има народа који се са том струјом не слажу И ово ће бити све дотле задатак не само српски већ и други народносни посланика на угарском сабору, док редовне околности за народности у Угарској не наступе и онда ће се тек моћи ти посланици редовној парламентарној радњи посветити.

Према том положају српски посланика на угарском сабору, наравно да се морало и на то питање доћи: не би ли боље цели одговарало, да се у обште за угарски сабор више и не бира, те да се српски народ у Угарској баци на поље пасивне опозиције? Српска народна странка није се могла одлучити за тај корак, те је своје разлоге за активну политику у свом бирачком прогласу обширно навела.

Сад постаје наравно ствар части народне странке и сваког Србина да избори у корист српске народне странке испадну. Јер ако се српски бирачи побоје великог притиска, те неузбирају кандидате српске народне странке, то се неће казати, да је то посљедица великог притиска, већ да су српски бирачи својим држањем при изборима опровргли правац политике српске народне странке, те да се сада са владином политиком подпуно слажу.

Што се моје личности тиче, ја сам се надао, да ћу бити једном ослобођен бремена саборског посланства. Врло је то мучан посао према струји која у угарском сабору влада, а према данашњим изванредним околностима, готово да човек ставља у опасност и своју личност и положај своје фамилије. Но српска народна странка није ме хтела ослободити тога бремена, већ је захтевала да опет као кандидат ступим.

Јели се одржало поверење према мени у панчевачком изборном срезу, то незнам. Но то знам да је избор српског кандидата у Панчеву постао врло тежак, јер је панчевачки изборни срез сада на два среза раздељен те су Панчеву многа несрбска места додата. У Уздину пак као што сам извештен, зависи избор српског кандидата од слоге међу Србима и Романима.

Но ма како испао избор у панчевачком срезу, ја ћу се свагда дичити, да сам тај срез неки пет година на угарском сабору заступао, а сваком Србину свагда ће у памети остати, како је тај срез читавом Српству образ осветлао својом првом уставном борбом.

Тешка су времена за српски народ у Угарској наступила, ал он не треба да очајава. Та времена не могу дуго трајати и као што проглас српске народне странке на српске бираче каже: сунце слободе и праве равноправности мораће скоро озарити и народе аустро-угарске монархије, те ће онда и српском народу у Угарској лепша будућност синути.

У тој нади праштам се са мојим пошт. бирачима и захваљујем им се на досадањем поверењу.

У Новом Саду на Петров-дан 1878. год.

Др. МИХ. ПОЛИТ-ДЕСАНЧИЋ.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ.“

БЕЧ, 28. јуна. — У инглеском парламенту одговорио Крос на интерпелацију Хартингтонову, да је краљица још 4. јуна потписала уговор са Турском, у ком се султан обвезује, да ће одобрити окупацију острва Ципра, ако Русија задржи Батум, Ардахан, Карс или другу коју тврђаву. По што је тај случај наступио, то је султан издао ферман, којим се Инглеска овлашћује, да окупира Ципар. Званична акта поднеће се парламенту.

ЦЕТИЊЕ, 28. јуна. — Опште новинске вијести са конгреса у погледу Црне Горе произвађају страшно узбуђење, и ако се обистине, шљедоваће ужасно разочарање и огорчење. Да Бог сачува упропаштени црногорски народ!

РИЈЕШЕНО ЈЕ.

У Сарајеву, 23. јуна.

Још се не 'бијаше јутрос подобро ни расванило, а небројни народ, као побркан рој пчела, летио је по улицама Сарајевским окупљајући један другог јуначко коло. Мало прије подне сви се дућани — и мухамедански и хришћански и јеврејски — кроз неколико тренутака позатвараше. Цика дјеце и жена освијести гомиле до вуба наоружаних људи те из иљаду грла повикаше: „Не бојте се дјецо, ви сте наша а ми ваши, ово је спрема; хоћемо поштено и као људи и јунаци на биљези да стојимо!“

Тек се сад осу глас и поче се причати, како је синоћ Аустро-Угарски конзул Васић званично јавио валији и команданту војничком, да аустријска војска по решењу конгреса улази у Босну, Херцеговину и комад Старе Србије до Митровице. Само онај који је ту био и очима видио и ушима слушао ово одушевљење може вјеровати коликим мрзилом и каком љутом осветом кипи овај народ против .... Мухамеданци почеше се братимити са православним и својом правом и рођеном браћом називати их питајући их: хоће ли и они шћима на.....? Неколико сати водише се преговори између вођа мухамеданских и православних. Кад је општи план углављен и начисто се изашло са тврдом и братском одлуком вјечног измирења као браћа једне крви, једног племена, језика, обичаја и повјести, ријешило се је да се сви заједно на силу ратној окупацији од стране Аустрије одупру.

Док су једни углављивали начин и вријеме одпора, дотлен су други одправили телеграфично протест предсједнику конгреса кнезу Бизмарку у Берлин, у коме му у име свега народа Босне и Ерцеговине и Старе Србије јављају, да су озбиљно прегли и одлучили, с оружјем у руци одупријети се насилном и неправедном упадању аустријске војске у Босну и Ерцеговину.

Па како су се бојали каке издаје од стране Османлија, оде једна депутација од преко 700 наоружаних мухамеданаца пред Вали-пашин конак да му јави, како народ хоће одмах да Вели-паша војнички командант из Сарајева и из Босне излази, а они примају главну управу над свом војском. Морамо Вали-пашу похвалити, јер видећи озбиљан тренутак, одмах даде оставку и сутра рано преко Митровице креће за Цариград. Међу тим абер је на све стране послан, да се народ на уречено мјесто без одлагања скупља, а оружје, муниција и друге ратне потребе шаљу се. Особито су овом приликом Никшићани са свима честитим беговима чувене породице Мушевића образ освјетлали и изрично рекли: „Ми Ерцеговци никог другог до ли књаза црногорског Николу нећемо, божја ви вјера ,браћо!„ Вођ Сарајлија Хаџи-Ђурчић између осталог заврши овим свој значајни говор: „док циглог Бошњака буде, Швабо нам господарити неће, па и да незнамо браће, али славне и јуначке браће у Србији и у Црној Гори, а за Русе и да не говоримо.“ Архимандрит Косановић упућиваше скупштину на чисту и братску слогу без икаке чегрсти и разлике на вјеру.

Још се све једнако вали народног измирења и одушевљења подижу и шире, те под отим изванредним утисцима правом родољубу тешко је све утиске вијерно прибиљежити. Свакако ово је у толико знаменити појав, што на очима свију заступника јевропских великих сила, пробуђена народна свијест српског народа на необично радостан начин израза свог даје. Те већ од сад нико казати неће моћи, да само цигли Петрановић и српска пропаганда аустријске окупације и анексије неће. Хоће ли се конгрес и на овај протест и на једнодушне извјештаје свију конзула у овом истом смислу осврнути, то се не може знати. Оно што се зна и што је већ дјело постало, то је: да ће се сви босанско-херцеговачки Срби православне и мухамеданске вјере сад одмах с оружјем одупријети уласку аустријске војске у ове двије српске области. Нити ми треба да дајемо савјета нашим славним и витешким кнезовима како им се у овом судбоносном тренутку ваља владати. Толико им дозивљемо, да је оно тајна велике политике, кад се зна у овако сумњивом и одлучном моменту оријентирати.

А након свега нека се и то зна, да већина велесила овај сложни и неслућени одпор радо ће поздравити и у души и на јави. (Ми ово просто региструјемо као извештај о тамошњој ситуацији. — У.)

ИЗ РУСКИХ ЛИСТОВА.

„Новое Время“ доноси у свом броју од петка овај уводни чланак: „Порта је пристала, да пусти аустро-угарску војску у Босну, ако гроф Андрашија определи број окупационе војске и рок трајања окупације. Ови услови недопадају се у Бечу. Тамо подозревају на Турке да имају зле умишљаје, па поред мобилизоване четир дивизије мобилишу још три. Ништа добро не чује се ни из Србије о оружању аустријском, које већ узима доста велике размере. Црна Гора такође стоји на стражи. Сувише, угарска штампа напада на грофа Андрашија онако, како само на њега могу нападати словенски листови. Пештански „Лојд“, који се сматра за орган Андрашијев, говори отворено, ако угарска војска не буде употребљена за спасење Турске а против Словена и против Русије, то ће Мађари произвести револуцију и распирити трошно зданије хапсбуршке монархије. Орган аустријских Срба, грађана исте монархије, лист „Застава“, позива Србе да се сједине с Турцима и заједничком снагом да истерају аустријско-угарску војску из Босне, чим се она тамо појави. (Молимо лепо, ово никада није стајало у „Застави“. Ми се у питању окупације Босне и Херцеговине аустро-угарском војском држимо у ресерви. Наше мишљење о најбољем и најправичнијем решењу босанско-херцеговачког питања, решењу које би једино имало изгледа на трајност, ми смо у овом листу већ више пута исказали, и немамо нужде да га опет понављамо. У.) На послетку, у Млетцима засведочили су Италијанци своја чуства према Аустрији тим, што су грб аустријски скинули с куће аустријског конзула и бацили га у канал. Какву удивљавајућу смесу чустава, појмова и тежња побудила је једна намера грофа Андрашија да ступи на балканско полуострово у роли завојевача! Не би ли боље било, да се напусти та тугаљива мисао? Може бити гроф Андрашија сада и сам проклиње ону седницу конгреса, у којој је заискао и добио пуномоћ Европе на завојевање двају турских провинција, но стати на по пута или са свим одступити сада није могуће, јер дуализам, основани на подели господарства међу Немцима и Мађарима, тако је лабав, да не би могао поднети овога моралног пораза. Аустријски државници увукли су монархију у једно ризично дело у таковом моменту, кад јој је више него игда нуждан мир и усредсређење унутарњих сила. Они или нису појмили или су врло ниско оценили одблесак руских победа на целом славенству. Кад је настало доба, да се постигне сагласност с незадовољним народима, да им се даду таква политичка права каквима се користе Немци и Мађари, они су их раздражили и притеснили, угрожавали и казнили. Српски вођ Милетић трећу годину чами у затвору због неколико новинских чланака, због позива на прилагање у корист добровољцима из бог отправљања ових у Србију. **Овај подвиг пештанских судова више је наудио грофу Андрашију, него што би му наудила отправка десетине иљада аустријских Срба за време рата с Турском.** Нерасудна грдња Словена са стране чивутских листова у Бечу и мађарских у Пешти, њихова злобна но узалудна нападања на Русију кроз пуне две године довела су дотле, да је пад Плевне празнован у свима словенским провинцијама Аустрије и Угарске не мање радосно него код нас. Сада у Бечу осећају, како ће скупо да их стане заузеће двеју славенских области у Турској, премда их обухвата аустријска граница са две стране. Па ако и узмогне војска на брзо сломити отпор Турака или баш и да не дође до тог отпора, то да би се уздржала Босна и Херцеговина, мораће се тамо дуго држати велика војска и разместити дуж граница Србије и Црне Го-

ре, а и у Земуну мораће се поставити опсервациони корпус. Ово пребивање војске ван граница може у следству свом имати метеже у Чешкој, а што је главно: пробуђаће извесне аспирације Талијана.

На берлинском конгресу Андрашија се држао оне исте политике, које су се држали његови претходници у кримском рату. Тада је Аустрија нас увредила, но себе још десет пута више. Не повторава ли се то опет? Усиљавање грофа Андрашија да Турској одржи јужну Бугарску није са свим појимно, ако је у њега била задња мисао, као што се сад показује, да отме Турској Босну по што по то. Или се можда мађарски министар заноси каким широким планом, од прилике сајузом с Енглеском и Портом ради што боље експлоатације резултата наше војне? У том случају отпор турски против окупације само је гнусна комедија, и Босна ће бити награда за савез. Према томе, како се буде Порта односила к аустријској војсци на својем земљишту и какве размере буде узело аустријско оружање у најближој будућности, моћи ће се докучити све последице тајнога плана, за којима Аустријанци теже, себи на беду. Тајни план Бенедеков није спасао Аустрију од пораза код Садове; многи су убеђени, да је баш он био главна причина тог пораза."

СА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ.

Крагујевац, 25 јуна. (Нар. доп.) Његова Светлост кнез Милан приспео је 22. јуна у Крагујевац у повољном здрављу. И ако је време врло рђаво било, опет га је много света причекало код Батуња на 2 сата од Крагујевца далеко, где је било преко 100 варошана и по толико сељака из среза крагујевачког и гружанског на колима и коњима. — Његова Светлост од Жировнице до Крагујевца јахао је на коњу. Из Ниша пошао је кнез у пет сати у јутру, а дошао је у Крагујевац око пет сати по подне.

24. јуна састаше се народни посланици у скупштинској дворани, и на предлог министра унутрашњих дела изабраше Стеву Мирковића посланика среза посавотамнавског као најстаријег по годинама за привременог председника, који предложи скупштини да изабере одбор од девет лица за верификовање мандата посланичких. — Кад је овај рад свршен, ишло се у цркву на призивање светог духа, где је и Његова Светлост кнез Милан присуствовао. Службу божију служио је његово преосвештенство г. митрополит Михаило, и на свршетку службе говорио је врло значајну беседу, у којој је честитао кнезу, влади, народу и војсци на поднесеном труду, жртвама и муци око извојевања независности и проширења граница. После службе одбор заказа скупштинску седницу за 25. јун. У 8. сати у јутру беху сви посланици на окупу осим 19 њих, који су на ново избирани, па им још није избор саопштен а неки од њих и домаћим пословима спречени. Мандат Милутина Гарашанина, који је у вароши Неготину за посланика избран, због неправилности при избору проглашен је до решења скупштинског за неважећи, а осталима прогласио је одбор мандате за пуноважне.

За тим новоизбрани народни и владини посланици положише заклетву и приступи се избору од 6 лица за кандидате председника и подпредседника. И већином гласова бише изабрани г. Димитрије Матић, државни саветник, са 92 гласа, г. Вуја Васић трговац и посланик Горњег Милановца са 76 гласова, г. Васа Мацаревић са 60 гл., г. Никола Радовановић, трговац и посланик из Чачка са 59 гл., Димитрије Катић са 55 и г. Панта Јовановић, члан државног савета такође са 55 гл, а гласало је 109 посланика.

Избор ових шест кандидата однесе г. министар унутрашњих дела кнезу на избор председника и подпредседника и кнежевим указом под данашњим би постављен за председника Димитрије Матић а за подпредседника г. Вуја Васић.

Пошто председник и подпредседник места своја заузеше, г. Д. Матић узе реч и заблагодари се врло топлом беседом на милости Његове Светлости и поверењу народних посланика, и позва их на слошки и братски рад а све на корист и добро своје отаџбине. То учини и подпредседник.

По свршеном овом раду на предлог председника бише акламацијом изабрани за секретаре г. г. Илија Стојановић, посл. срез. Бољевачког, Алекса Стефановић, адвокат, владин посланик, Димитрије Стојковић, посланик и кмет крагујевачки, и Панта Савић чиновник министарства.

Сад је требало изабрати депутацију, која ће ићи кнезу, да му јави да је скупштина образована и да га позове да исту отвори, и ово се повери г. председнику, те он предложи лица за ту депутацију, који сви бише на предлог председника акламацијом одобрени и изабрани.

Звоно Милошево и рика топова оглашава нам овога часа долазак нашег витешког кнеза Милана. Дворана дупке пуна, и опет много света пред конаком кнежевим и пуна порта црквена чека свога јунака и ослободитеља своје угњетене браће и поздравља га са громким „живео". Кнез ступа у дворану, представници народни поздрављају га са „живео". Кнез ступа на говорницу, мртва тишина, сваки упрьо очи у свог владаоца, да чује, да ли су труди, муке и жртве поднешене у трогодишњем рату уродиле плодом или су глас вапијућег у пустињи.

Кнез поздрави скупштину беседом овако (Саопштили смо већ беседу. — У.

За време док је Његова Светлост беседу говорио, прекидан је више пута са громким „живео, живео, живео". Оваким узвицима била је његова Светлост и испраћена, кад је дворану скупштинску оставио. —

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Понајважнији догађај у светској политици, који навлачи на се општу пажњу, јест вест, коју нам дојави жица из Беча, да је на име међу Инглеском и Турском углављена алијансија и да Инглеска поводом тога поседа острво Кипар На Хартингтонову дотичну интерпелацију у доњем дому инглеског парламента одговорио је државни подсекретар Крос, да су инглеска краљица и турски султан за случај, да Русија задржи који део турског поседа у Азији, закључили 4. јуна по рим. условну конвенцију. Ту се ово углављује: ако Русија добије Батум, Ардахан и Карс, било све те три тврђаве, било пак ма коју од њих, и ако Русија у напредак ма како покуша, да од султана откине који комад земље турске у Азији, како је она означена дефинитивним уговором о миру, — Инглеска се обвезује, да ће султану помагати, да се брани. За то пак, што ће Инглеска у тим покрајинама завести реформе које она међусобним договором с Турском нађе за нужне, и да би Инглеска могла извести ту задаћу, — султан се обвезује, да ће допустити да Инглеска поседне острво Кипар. Ако Русија поврати порти земљиште у Азији, које је последњим ратом задобила, конвенција губи важност и Инглеска напушта острво. По што је пак наступио услов, рекао је Крос, на ком је конвенција основана, то је Порта издала ферман, којим се Кипар уступа Инглеској, која га одмах може заузети. Из тог одговора Кросова не види се јасно, као што је Гледстон приметио, е да ли Порта суверенство над острвом уступа Инглеској. У опште још немамо подробнијих вести о нарави те алијансије, и док се писмена о њој не поднесу инглеском парламенту, свет је упућен на комбинације ових, оних новина. За сад се поуздано зна, да су инглески војени превозни бродови одбродили на Малту, да војску што је онде сакупљена, даље одвезу. Да ли ће пак та војска ићи баш на Кипар или другде камо, то се још не зна поуздано, шта више, имаде вести, које говоре, да Инглеска има у виду не Кипар, него друго место, где ће искрцати своју војску и извести окупацију. То се изводи и из тог, што Кипар није згодан за флотску станицу, по што му је лука непогодна и неприступна.

Како је примљена у конгреским круговима та вест, да ће Инглеска посести које место у Архипелагу, о том нас извештава „Полит. кор." — лист, један од најбоље обавештених. Она пише, да се од оног часа, кад је Инглеска предложила, да Аустро-Угарска окупира Босну и Херцеговину, у конгреским круговима сматрало за свршену ствар, да ће Инглеска у залогу посести какову тачку у Архипелагу. Сумња се пак, е да ли је о том било помена у многопомињаним лондонским преговорима међу Сализберијем и Шуваловим. „Пешт. Лојд" пак јавља, да је изјава Кросова изазвала „велико изненађење" у конгреским круговима. Вадингтон све дотле није знао ништ о целој тој ствари, и кад је чуо, није веровао. Да ли ће Биконсфилд ту ствар поднети конгресу, о том се сумња, велећи, да не спада у компетенцију конгреса. Најрадозналији су и у Берлину и по свуда, како ће Русија ту ствар примити, не ће ли зар узети то за повод, да подигне нове захтеве. За иста је то врло важан моменат у тој ствари.

Питање о Батуму као да још није сасвим свршено на конгресу. Из Берлина се јавља, да је у прошли понедељак била и у уторак настављена конференција међу Шуваловим и Сализберијем, и на њој се водила реч о Батуму. Русија је, јавља се, готова, да поруши утврђења, али је противна, да се то изреком помене у уговору, по што би таке услове морала сматрати као „condition humiliante." (понижавајући услов). Инглеска пак иште гарантаје, да се Батум не ће употребити за војену позицију. За сад се знаде у конгресу, какве гаранције нису Инглеској довољне, но очекују се позитивни услови.

У истој конгреској седници од уторника расправљало се и решено је такозвано персијско питање. Тога ради припуштен је на конгрес персијски пуномоћник Малком-кан, да развије експозе. Њему конгрес изјави, да је вољан решити то питање у корист Персији, тј. усвојити чл. 18. уговора сан-стефанског, којим се углављује, да Порта уступи Персији варош Котур с неким делом његиног округа. По што је Малком кан отишао на поље, конгрес реши, нека се предложи Порти да с Персијом поведе преговоре и што пре реши то питање.

Још је тог дана дошао у конгрес на дневни ред извештај одбора о границама. Говори се, да је кланац ихтиманеки допао Турској, Самоков и Ћустенђил Бугарској, Пирот и Врања Србији, Трн пак и дабровски кланац опет Бугарској.

Вести из Букурешта јављају, да је тамо сваког депримирао конгрески закључак о Бесарабији. Поред свег тог може се као поуздано сматрати, да се Румуни неће оружаном руком опирати спојењу Бесарабије с Русијом. Међу тим влада ипак наставља оружање; ратни министар преговара са страним неким агентом ради набавке 70 топова. Осим тог наручено је у Аустрији, Инглеској и Немачкој силно оружје и џебана.

У колико је напредовала ствар окупације Босне и Херцеговине Аустро-Угарском, не јавља се ништа ново. За главног заповедника окупационе војске, Јос. Филиповића, како се у прошли уторак вратио у Праг, да уреди своје и неке на окупацију односеће се ствари, — још се не јавља, да се кренуо из Прага, да прими главну команду. Међу тим Турци се у Босни нешто мргоде на аустро-угарску окупацију. „Нова слоб. преса" има телеграм од 5. јула по рим. из Сарајева, који гласи: „Од јуче се овде зна за предстојећи улазак Аустро-угарске војске; данас је затворена чаршија; Турци се под оружјем скупљају, међу хришћанима моментано завладала паника, без и какова повода пак фратернизовали доцније с Турцима. Телеграфски протестовано код конгреса против окупације. После подне велика демонстрација пред касарном, захтевајући, да се збаци војени заповедник од Босне. Овај буде принуђен, да да оставку, и сутра полази одавде. Никакав изгред није учињен, али је стање опасно." Из Београда пак телеграфишу „Тајмсу", како је заповедник јаворске војске јавио влади у Београду, да је Осман-паша са својим ђенералним штабом и 30,000 војске отишао у Босну. Кад се све то узме у обзир, није никакво чудо, што Аустро-Угарска осим у први мах мобилизоване војске мобилизује још три нове дивизије и хрватске домобранце.

ДОПИСИ.

Н. В. Цетиње, 19 јуна. — Да вам јавим о последњем боју црногорском с Турцима, који се био на ријеци Бојани.

3. ов. м. Арбанаси нападоше на наше предстраже близу Обота, на ријеци Бојани, а регуларна војска и официри преспокојно су гледали и наслађивали се. Још ноћу, око двије уре, опазише наше предње страже, да су се Турци нешто узнували и као да хоће да наступају; тај час јављено је о том црногорским старешинама, који су се тамо налазили. Ови нареде, да се два војника пробију у турски логор и да уходе шта се смијера; ова два младића, који су савршено турски говорили, препливају ријеку Бојану, прођу кроз линију турских предњих стража и дођу до турског логора. Они чуше све што официри турски зборе и какве наредбе и упутства издају Арбанасима. Овима је заповјеђено било, да пријеђу преко ријеке Бојане у малом броју и да се пријатељски преговарају са Црногорцима докле друга шајка са 500 људи не пријеђе непримјетно преко Бојане. Наши се врну и кажу начеонику све што су разабрали. С мјеста би издат налог, да наши сједну у засједу за оним висом, који су хтјели узети Турци, а јављено би и околнијем племенима, да буду спремни на отпор Турцима.

Нијесу дуго чекали Црногорци. Около пет часова за јутра Арбанаси приђу к нашим предњим стражама и поздраве их са „селам алећим", па стану разговарати о овом и оном, и како би се и Арбанаси радо сјединили с Црногорцима и т. д. Црногорци, хитри као обично, били су на опрезу и чекали само на миг, кад ће да опале. Ток што се даде миг, један део Арбанаса би потучен, остали бише заробљени.

Међу тим кренула се велика шајка са 500 Арбанаса, у намјери да непримјетно пријеђе ријеку Бојану и да заузме висину, која господари равницом дуж Бојане. У пуном увјерењу, да тамо никога нема, они дођу под висину и почеше се горе пењати. Кад дођоше до половине, опале Црногорци из пушака и уз поклич јуначки навале хавцарима на Арбанасе. Ови се даду у бјегство и стану викати: „беса! беса"! (милост). Црногорци давно знају за невјеру арбанаску и навале их сјећи без милости. Ту погибе на мјесто преко 40 Арбанаса, а рани се још више; сувише заробљено је 45, остали се разбјегоше. За овима се нагнаше Црногорци и тјераше их до ријеке Бојане. Даље нијесу хтјели гонити их, јер ту је демаркациона линија, а са Цетиња је стигла строга заповијест, да се преко те линије не прелази. Турска регуларна војска мирно је стајала с ону страну Бојане и гледала што се збива; по свој прилици и они би се умијешали, да је Арбанасима напад испао за руком. Но онда би и они без сумње извукли свој дио.

ВЕСТИ ИЗ НАРОДА.

— Из **Митровице** пишу нам: Један наш овдашњи грађанин поднашајући нашем градоначелнику усмено своју жалбу за штете, које су му крађом више реди учињене, буде од нашег начелника не баш најприсојнијим начином отпоздрављен, на које оштећени, пошто никакви кораци од начелништва предузети били нису, да би се крађа пронашла — изрази се да на тај начин никаква реда у нашој општини нема. На основу те жалитељеве изреке, наш г. начелник, умировљени капетан, нашав повреду части своје, не буде хладнији, већ на мах пријави своју тужбу котарском уреду и овај осуди нашег грађанина на двадесет форината глобе. Да је на томе свршено, ни по јада, ал г. начелник, како би својој познатој наглој природи одолео и необзирући се на дотични законик, не буде према нашем грађанину ни најмање попустљивији, већ даде по свим улицама јавно добовати, као по богу каковог злочинца, да је Н. Н. осуђен од котарског уреда на двадесет форината глобе усљед повреде части нанешене г. начелнику. Тако дакле суди г. начелник о истој повреди, а неће да се сети прилике када је на јавној расправи, која је против њега ие давно при овдашњем котарском суду због писмене нашој српско-грађанској читаоници нанешене увреде — вођена, неће велимо да се сети тадашње прилике, када је као мало дете сузним очима своју невиност бранио и ослобођен био браниоцем који га је пре тога јавно у повременом листу ружио.

Нека штовани читаоци по томе суде, каквих слика и прилика виђамо при таквој општинској управи.

Чујемо да је осуђени наш грађанин војеном заповедништву у Загребу своје жалење против тога поступка поднео, а уједно навео и друге примере, који не карактеришу баш понајбоље првог представника наше општине.

НОВИ САД, 29. јуна. Ми се нисмо никад обзирали на српске листове којима се правац зна, да иду против српске народне странке. Од неког доба темишварски „народни гласник" готово да је превазишао свога брата овде у Н. Саду. Ми као што смо и досад тај лист игнорували, тако неби га ни сад споменули, да нам нису показали неке чланке у њему што их је писао српски књижевник Јаша Игњатовић. Неке околности нам разјашњују, да је могао Јаша Игњатовић у то коло доћи. Ми га ради тога жалимо. Боље би било да је остао при својој књижевној радњи и да се није лаћао политике. Још пре 13 и више година кад је Јаша на угарском сабору био, видило се да му знање политично није најјача страна. Но ма како о његовим способностима или неспособностима судили оно што је Јаша у темишварском гласнику „у очи угарског сабора" написао, то би могао само највећи српски непријатељ написати. Кад Јаша вели, да је бечкеречки програм ишао на раскомадање Угарске, то је такова денунцијација коју би могли само највећи душмани српски написати. Што Јаша вели, да би ваљало бирати српске посланике без програма, те да се могу у све странке разделити, то би ово истина врло комотно било за дотичне посланике, ал је то такав несмисао да га до сад никад какова политична странка није ни изустила. А кад се Јаша препоручује за посланика, а незна да неможе бити биран у Угарској, јер није бирач у Угарској, то је довољно означено колко је код њега у политици куцнуло. Ми би Јаши саветовали да се окане политике те да и даље пише романе.

— Избор посланика земаљског за Нови Сад обавиће се 2 (14) августа о. г. Избор ће се држати у великој дворани варошке куће; почеће се у 8 сахата у јутру и трајаће без прекидања све дотле, догод се буду пријављивали бирачи. Руковођење и збора поверено је дру Михаилу Политу као председнику и г. Имри Бали као његовом заменику; за изборног бележника изабран је г. Илија Ползовић, а г. Павле Петровић за његовог заменика. Сваком ће се бирачу пре дана изборног доставити позивница, коју ваља да собом на изборно место понесе и њоме бирачко право своје докаже. Бирачи ће гласати овим редом: 1) Салашани; 2) бирачи четврте, 3) треће, 4) друге, 5) прве четврти варошке.

— Поуздано смо извештени, да се склопио одбор од новосадских српских бирача, који ће све Србе бираче вароши Новога Сада у недељу у 3 сата после подне на велику бирачку конференцију ради договора о избору посланика, што предстоји, у дворану срп. нар. позоришта да позове. Опомињемо Србе бираче већ унапред да се на тај договор у што већем броју искупе.

НОВИЈЕ.

— Сабору у Загребу дописом јавио бан, како је од цара опуномоћен, да сабор затвори 1 (13.) јула.

— „Нови бечки тагблат" јавља с резервом да ће се идуће недеље почети повлачити турска војска из Босне; почеће гарнизони на Сави. Узета натраг заповест серашћерата, да се из Солуна баци у Босну 20.000 људи. Вели-паша предаће градове Филиповићу.

— У Лондон је стигла вест, да је Осман паша са знатном војском ушао у Босну. Народу се раздаје оружје, да се опре свакој страној окупацији земље.

— У седници конгреса од прошлог понедељника решено питање о Котору. Конгрес усваја стипулацију у Сан-стефанском уговору, којом се Персији уступа Котор. Персијски посланик Малкомкан усвојио конгреско решење. — Раскопавање Батума, неће се, на конгресу формално претресати, него ће се решити непосредним споразумом међу Инглеском и Русијом. — До сад Инглеска није још ништ конгресу саопштила о Кипру. Инглески и француски пуномоћници као да су веома изненађени инглиско-турском конвенцијом у погледу Кипра; мисли се, да је та конвенција

објављена, не би ли се утишало јавно мњење у Инглеској, које се почело јако ангажовати у питању о Батуму. — У среду ће се по свој прилици решити з'а о'стала питања, па ће се онда читати чланак по чланак уговора. У четвртак ће се то наставити и довршити. У суботу ће се потписати уговор.

— „Пешт. Лојду" телегрефишу са конгреса, да је у седници од уторника потпуно решено јерменско питање. Дотични чланак Сан-стефанског уговора допуњен је там, да ће се автономија у Јерменској спровести под контролом Јевропе.

— „Дирито" саопштава нека објашњења о уступању Спича Аустрији. Питање ово није потакнуто на конгресу, него у нарочитој комисији за регулисање граница. Аустрија је изјавила, да ће само под тим условом пристати да се Бар уступи Црној Гори, ако се и њене границе ректификују, т. ј. ако јој се уступи Спич. Сви су комисари на то пристали осим талијанског. Тицало се ту врло уске земљишне пруге без луке са својих 1000 становника. Ствар одвећ мало важна и у погледу талијанских интереса, кад се узме у обзир разгранатост Аустро-угарске обале на јадранском мору. Стављен у алтернативу, или да се украти Црној Гори приступ на море, или да не допусти ректификацију граница, гласао је на послетку и талијански пуномоћник за уступање.

— „Полит. кор." јавља из Цариграда, како је кнез Лабанов изјавио Порти, да ће Руси поред свог спремања за одлазак Сан Стевано истом онда напустити, по што Турци напусте Шумлу и Варну. — О стању босанског питања проносе се најразноврсније верзије, као та, да се Аустро-Угарска и Порта токорсе споразумеле на основу турско-аустро-угарске окупације.

Народна привреда.

Сисак 7. јула. (Пословни весник од Шапуша и друга).

Шеница се није код нас све до данас на боље окренула, премда је у војничком покрету, на који су се наде на живахно пословање у овој струци оснивале, до чина дошло. Наши млинари нису набављачи за царевину остали, пак немају изванредне потребе, а за обичан потрошак ограничују куповине на најнужније количоће надајући се да ће доскора нове и лепше и јефтиније робе на понуди бити. Цене се именују: за прву бечејску и бечкеречку робу ф. 11·75—80, а за најлепшу сремску робу 9·30—50.

3/4 жита, наполица са свим на миру.

Кукуруза долазе непрестано знатне количоће, особито из Влашке, а међу партијама и изврсно лепе робе. Будући пак да је извоз и за овај мах слаб, то се неда ни са оборенim ценама на квантуме шта отискивати, а јер власници већим делом продаје форирају, то се цене све даље руше, и није се надати скором поправку истих, изван да какав непредвидљиви случај дође. Данас се радо даје прва нова роба по ф. 6.80/85 а стара по ф. 6.70/80, и купци мисле, да цене још за десетак новчића узмакнути морају.

Јечам нови домаћи одлази понешто на пијацу и докучује ф. 5—5.20 м. ц. роба је доста лепа, ну за пиваре није рад жуте боје.

Зоб је, што је здраве робе било, набављана за царевину и прилично покупована, без да су цене поскочиле; За банатску и сремску плаћа се ф. 6, за лепу банатску нову транзито ф. 5.30/40 а за стару ф. 5 м. ц.

Воде услед последњих киша преко по бајера нарасле, те ће за пловидбу неко време потрајати. Време се помало чисти.

Јефтино средство лечења. — Две Guyot-ове катранене капсле свако подне узете, јесу од изврсног доловање при расхлади против кашља, катара, бронхитиса, суве болести као против свима боловима врата и цигерице.

Сваки флакон има 60 капсли, чрез чега цена целог лечењи које употребљавање пастила, тисане, сирупа са свим излишним чини скоро 10—20 н. на дан стаје.

Пошто има многобројних потворина тога продукта те треба добро на етикету флакона пазити, која се подписом Guyota-а у три боје снабдевена бити мора,

Стовариште у свима апотекама,

Позив на претплату.

Крајем овог месеца истиче рок претплати на овај лист свима поштованим претплатницима, који су се само до краја друге четврти претплатили.

С тога позивамо сународнике и пријатеље овога листа, да своју претплату за времена обновити изволе, како би им се лист без прекидања слати могао.

Идуће четврти решиће се, хоће ли конгресу поћи за руком, да се на истоку до жељеног мира дође, или ће се и на даље да продужи крвави развој источне драме.

Идуће четврти и у овој нашој монархији, именито у транс-литавској државној половини наступају важни дани за даљи уставни живот. Сабори се у Будим-Пешти и Загребу затварају, а нови избори приближују, у којима ће и српски народ имати да даде гласа и абера од себе.

Према свему томе лако је увидети, колико је нужно, да народни орган буде поткрепљен и новим придоласком претплатника подржан у борби, коју исти за народна права и уставну слободу води.

Све те прилике поткрепљују нас у очекивању, да ће нам се српски читалачки свет одазвати овом нашем позиву и овог пута, као што се вазда до сад одзивао.

Начела, која је овај лист од постанка свога одважно и постојано заступао и у народу их толико ширио, да су постала општом својином, та начела нашега века, начело слободе и народности остаће и на даље нам наш верни и досљедни путевођа.

Лист се неће моћи никоме без готове претплате слати, с тога молимо за скорашњу обнову претплате и то најбоље путем поштанских упутница. Наруџбине без новаца неће се моћи уважити.

Претплата, огласи, као и рекламације шиљу се на администрацију „Заставе", а дописи, и што се на уређење листа односи, на уредништво „Заставе."

Претплата стаје за аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

До краја ове године — — —	7 фор.	или 17½ дин.
На трећу четврт — — — —	3 фор. 50 новч.	или 9 дин.
На месец дана — — — —	1 фор. 20 новч.	или 3 дин.

За остале земље полгодишња претплата и то: за Немачку 9 фор. за Швајцарску, Романију, Италију и Бугарску 10 фор. а за Француску и Америку 12 фор. или саразмерно на четврт године.

Умољавамо пријатеље да не пожале труда, те да побуђују на претплату листа поштоване сународнике, који би листа држати могли.

У Новоме Саду 17. јунија 1878.

Уредништво и наклада „Заставе."

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Претходно јављам нашем читалачком свету, да се у **„српској народној задружној штампарији"** већ штампа:

„СРПСКИ СОКО"

велики илустровани календар за годину 1879.

Леп отзив, којим наш је народ примио овај календар прошле године подржава ме у томе подузетку, при којем налазим потпоре: материјално — у саме народне штампарије, умно и морално код признатих писаца српских.

Садржај „Српскога Сокола" означиће се за кратко време у овоме листу. За сада нека је оволико начелним и личним пријатељима на знање ради равнања њихова. **Толико је извесно, да ће „Српски Соко" за времена и то на скоро света угледати.**

Ко би пак пре потање објаве хтео да се претходно прибележити даде на „Српског Сокола", нека се изволи обратити на **администрацију „Заставе"**. Пријатеље и знанце, који се прошлог лета примише растуривања овог народног календара, позивљем и молим, да се и овога пута прихвате тог посла уз услове, које ћу им означити касније. Цена је стара, од ком. 50 новч.

У Новом Саду на Ивањ-дан 1878.

Др. МИЛАН ЂОРЂЕВИЋ,
уредник.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Године 1868. штампана је у Сомбору књига под насловом:

„Малая Катавасіа,"

коју је г. Димитрије Поповић, парох Сомборски, за школску дечицу нашу уредио и на свет издао. Овој књизи 8 табака осмине великој била је тада цена 35 новчића а. в. кроз две године дана све су ове књиге (3000 примерака) биле распродане.

Иста ова Малая Катавасіа примљена је од високославног школског Савета нашег за школску књигу, и сад је потписана штампарија с благословом Његове Светости, Патријарха и Митрополита српског, преузвишеног Господина Прокопија Ивачковића, о свом трошку по други пут на свет издаје.

Покрај свега тога, што ће ова књига бити нешто мало умножена, ипак ће потписана штампарија давати примерак од ње по 25 новчића а. в. с тога, да би на овај начин и сиромашније школско дете српско што лакше до ње доћи могло.

Све песме духовне у свему исправљене, које се у првом издању ове књиге налазе, биће исто тако и у овом другом издању штампане; а штампарија ће се постарати, да ова књига што угледнија буде, и да до доидућег школског времена на свет изађе.

У Н. Саду 23. јуна, (5. јула) 1878.

Српско народна задружна

ШТАМПАРИЈА.

„СТАРМАЛИ,"

ЛИСТ ЗА ШАЛУ И ЗАБАВУ СА СЛИКАМА

који уређује

ЗМАЈ ЈОВАН ЈОВАНОВИЋ

уз сарадњу

АБУКАЗЕМА

изишао је другим бројем, на 1½ табаку велике 4-не као што је била „Ил. ратна кроника".

„Стармали" излази 10. и 25. дана у сваком месецу, свакад 1½ таб. а стаје на 4 месеца 1 ф. 34 новч. до краја године само 2 фор. 34 новч.

Предплату ваља слати

ШТАМПАРИЈИ А. ПАЈЕВИЋА

у Нови Сад.

Како се опет појављује у нашим крајевима ужасна дечија болест **дифтеритида**, то препоручујемо књижицу:

О ДИФТИРИТИЧНОЈ ВРАТОБОЉИ

ЗА СРПСКЕ МАТЕРЕ

написао

др. Илија Огњановић,

практични лекар у Новоме Саду.

(1000 примерака ове књижице одкупила је српска влада у Београду.)

Цена је књизи 20 новч. комад. Ко више комада поручи добија за 15 новч.

Наручбине ваља упућивати

Штампарији А. Пајевића,
у Нови Сад.

ЈАВАН РАЧУН.

Дали су: по 2 ф. г. Т. Хаџић, Ш. Дунђерски, Ђ. Стефановић. По 1 ф. Ј. Ковачевић, С. Мајински и Л. Кајански пароси, В. Никић, М. Попсавин, Т. Георгевић, Т. Кајански В. Загорица, Н. Голупски, Г. Дунђерски. Др. Плавшић, М. Девечески и гђа Јанковићка из Сомбора. По 50 н. Ј. Месснер, А. Новак, Л. Сарић, М. Јоцић, Л. Стојић, С. Алексијевић, В. Продановић, А. Радовановић, а М. Лекић 60 н. По 40 н. А. Јанковић, И. Славнић, М. Гложански, Г. Манојловић. По 30 нов. П. Миливов и М. Кишдобрански. По 20 н. Л. Дебељачки и Н. Дињашки. Свима овима, као и г. Стеви Рогану на угошћењу, захваљује

Сентомаш 10/7 1878 г. Ј. СТАНКОВИЋ.

ИМЕНА ПРИЛОЖНИКА НА СРПСКЕ РАЊЕНИКЕ.

Скупила у Вел. Бечкереку Емилија Мунчић-Векецки и послала митрополиту Михајилу као председнику „црвеног крста" у Београду.

Емилија Мунчић Векецки 40 ф. Софија Поповић 5 ф. Милева Недељковић 1 ф. Пулхерије Бакаловић 1 ф. Марија Клее 3 ф. Корнелија Стојшић 2 ф. Марија Ђолнић 1 ф. Јулијана Матејић 2 ф. Анастасија Дука Петровић 5 ф. Јоца Крстић 20 ф. Марија Стојић 10 ф. Евелина Савић 5 ф. Марија Купусаровић 5 ф. Алекс. Трифунац 10 ф. Ђ. Димитријевић 10 ф. Јаша Векецки 5 ф. Константин Рашковић 5 ф. Стеван Марија Савић 5 ф. Ј. Писар Јовановић 2 ф. Антон Стојшић 2 ф. Даница Телечки 5 ф. Марија Поповић Пеци 5 ф. Милка Пејић 10 ф. Паулина од Емануел 5 ф. Др. Милош Ђорђевић 10 ф Катарина Ђорђевић 10 ф. Атанасије Станковић 5 ф. Атанасије Никифоровић 2 ф. Ана Јанковић 3 фор. Софија Поповић 2 ф. Ника Купусаровић 5 ф. Јелисавета Ристић 5 ф. Ал. Поповић 5 ф. Херм. Нолак 1 ф. Исајија Поповић 1 ф. Ђ. Стојковић 5 фор. Стеван Вуков 5 фор. Ника Манојловић 5 ф. Пијада Михајловић 2 ф Александра Михајловић 3 ф. Ника Михајловић 2 ф. Јелисавета Ристо 2 ф. Ана Станишић 2 ф. 60 нов. Стеван Николић 1 ф. Димитријевић Миша 1 ф. Скупа 241 фор. 60 н.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Пречастни г. јеромонах манастира Гомирја и парохије администратор Јосим Вучинић поклонио је овој школи двије свеске јужно-славенскијех народнијех попјевака — и обећао је још, да ће све у будуће излазеће свеске поклањати.

На том племенитом дару и обећању у име школе потписани му овиме најусрдније захваљује — желећи да би бог дао, те се њих више угледало на тако велики чин!

У С Моравицама 24. јуна 1878.

ЂОРЂЕ ДОКМАНОВИЋ,
учитељ.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Потписани, свима у страним местима и пределима налазећим се знанцима, пријатељима и друговима са претужним срцем јављајући, да ми је премили, незаборављени отац,

Данило Стајић,

негда окруж. протопресвитер велико-бечкеречки

дана 21. (9.) јуна т. г. по дугом боловању преминуо, за свету своју дужност сматрам, и ако сам писменим, и путем вел. бечкеречког седмичног листа дотичним високопоштованим мирским и војеним властима, духовенству свију вероисповеди, црквено-школској местној општини, присутним председницима и члановима општина протопресвитерата тог, и васколиком вел. бечкеречком грађанству, који су приликом сахране незаборављеног оца мога љубави пуно саучешће показали, своју најтоплију и најсрдачнију благодарност изјавио, исту како у име своје, тако и у име удове ми матере Катарине Стајић, рођене Херцеговац, сестара Агнице удате Панић, Марије Стајић и осталих породичних чланова из дубоко ожалошћеног срца и путем јавности предпаведенима поново изразити.

Иланца, 29. (17) јуна 1878.

Георгије Д. Стајић,
парох. администр.

Исправке. У престоној беседи кнеза од Србије, саопштеној у прошлом броју овога листа, поткрале су се у хитњи неке погрешке, које овде хоћемо да исправимо; на име у трећем реду озго, где се каже: „Природно је да цвет Српства и Србије", треба да стоји: **„Природно је, да цвет Српства, Србија"** и т. д. Место: на бедемима вековнога града Ниша" треба да стоји: на бедемима **великога** града Ниша." Место: нећете сметути с ума потребу слободног рада" треба да стоји: „не ћете сметути с ума потребу **сложног** рада." Ова последња **оминозна** погрешка треба нарочито да се поправи, да се неби накосно подметале влади српској тежње и намере, којих она нема.

Курс бечке берзе 29. јуна (11.) јула

5% металици — — — — — — — — — —	65.10
5% народног зајма — — — — — — — —	67 30
Сребро — — — — — — — — — — —	101.40
Ц. кр. дукати — — — — — — — — —	5.52
Наполеондори — — — — — — — — —	9.29
Немачке марке — — — — — — — — —	57.30

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

По налогу високосл. патроната од 8. јулија (26. јунија) бр. 62. 64. — 78. расписује се овим стечај на упражњено место **професора за математику и физику** на овој гимназији.

Плата испитаног професора износи годишње 1100 ф. а. вр, 10 проц. у име станарине и 100 ф. повишице сваких пет година; неиспитаног пак 682 ф. 50 н. и 10 проц. станарине са обвезом, да за прописано време положи професорски испит.

Компетенти имају своје инструјиране молбенице поднети потписаној управи најдаље за 4 недеље од дана, кад овај оглас први пут изађе.

У Новом Саду 8. јулија 1878.

3—3 УПРАВА СРП. ВЕЛ. ГИМНАЗИЈЕ.

Потписана

МАНУФАКТУРНА РАДЊА

тражи за књиговођу једног младог човека који је трговачке школе са успехом свршио. Ступити може одмах. Понуде нека се управе на потписане.

Панчево крајем јуна 1878.

1—3 ЋУРЧИН и СТОЈАНОВИЋ.

ЛЕНКА БУГАРСКИ

У БЕЧУ

препоручује се госпођама и госпођицама за наруџбине за сваке врсте хаљина, шешира и накита по најновијем француском укусу а по умереној цени

Helene Bugarsky

Modistin und Kleidermacherin, Stadt, Bognergasse Nr. 13, Thüre 6. Wien.

1—3

Мешовита трговина

ПЕТРА КОСТИЋА

у Ердевику

потребује једног од млађих спомоћника и једног шегрта, који одма ступити на место могу. 3—3

Мануфактурна трговина

КОД БЕЛЕ ЛАЛЕ У НОВОМ САДУ

потребује једног практиканта и шегрта који одма ступити могу. 3—3

Један **практикант** или **шегрт** из добре куће може **одма** у галантеријску и белог еспапа трговину

А. ЛАКНЕРА

у Земуну

ступити. Првенство имају они који знају српски и немачки говорити.

Уједно нека је на знање да нема у кући обичне послове да одправља. 3—5

ИДЕ ДОДАТАК.

Додатак „Заставе“ к броју 101.

ПРИПОСЛАНО.*)

Моја завршна реч

КОНСТАНТИНУ СТ. ЗЕГИ

председнику срп. црк. општине, на његов одговор, који је као прилог „Застави“ к броју 17. о. г. придат.

Као што сам у мојој изјави у 23. броју „Заставе“ од 10. фебруара о. г. изјавио, да ћу горњем председнику на његова опадања отговорити онда, пошто прво: истражна комисија извиди ствар ради оних 513 ф. 60 нов. за које он у своме одговору веля, да сам ја местчу срп. црк. благајну од куповања креча с толико проневерио. Друго: кад он, т. ј. председник положи црк. рачуне, које више од осам месеци чинио није. Премда је већ и једно и друго учињено, ево ме сад с овим мојим одговором.

Истражна комисија — у лицама преч. проте белоцркванског г. Л. Стефановића и част. пароха и наместника г. С. Коларског из Долова — обавила је истрагу овде у месту 20. 21. априла с. г. Ова комисија имала је не једну, него две истраге да обави. Једна је против мене због горње своте, а друга је против председника.

Пословица вели: „Не говори бака како је санак снила, него како је по њу добро.“ На овај начин и горњи председник је свој одговор у 17. броју овог листа тако удесио. Ко не познаје председника и његове тужитеље а и ствар како стоји, тај ће речма његовим поверовати, јербо је онако удесио, како је по њега добро, а не како је у ствари. Ал ко познаје како њих тако и ствар како стоји, неће му речма веру поклонити. Он изиђе на јавност поводом три дописа који су против њега у „Застави“ од прошле године у бр. 129. 153. и 197. говорили, бајаги да се пере, а овамо не нађе за нужно у овима ни један појединн навод са против-доказима побити. По том се јасно види да је све у њима наведено — истинито. Истина, он све побија тим: „да налази испод свога достојанства на такове дописе одговарати.“ Да на овај начин побијање може код кога свога места имати, то допуштам, ал код њега у овој ствари — не; јербо што је против њега писано, све је на истини основано.

Дакле истрага је како против мене тако и против њега обављена, а и рачуни су прегледани, сад ћемо да видимо ко има право, и у колико има истине у његовом одговору. Пошто су рачуни у скупштинској седници од 23. фебр. о. г. дакле пре него ова истражна комисија што је била, прегледани, то ћу најпре о њима, за тим о изведеној истрази и најпосле о појединим знатнијим наводима председникова одговора говорити.

Прво, прегледање рачуна.

Године 1877. издало се за зидање цркве преко 25.000 ф. а. вр. Кроз цело време држаше председник црквену касу — па и сад кад ово пишем — у свом џепу, а не под три кључа. Шта више, ни у законом одређено време н. пр. свака три месеца није давао рачуне од одбора ни прегледати. Како је одбор прегледао рачуне још 5. јуна 1877. па до 23. фебруара о. г. не виде их. Дакле скоро девет месеци. А за текућу годину још ни један пут се рачуни до данас не прегледаше. Цела свађа изродила се само због тога, што председник касу под три кључа не држи, и што самовластно без одборског, односно скупштинског знања око цркве ради. У овај дан т. ј. 23. фебр. не могаше се рачуни потпуно прегледати, него тек површно, јербо председник није на захтевање прегледатеља ради објашњења нужне документе поднео; као: дражбени записник, предрачун цркве и ручни записник од 1877. т. ј. књигу преко примања и издавања за исту годину. Но премда се у оно доба већ чуло, да ће скоро истражна комисија доћи, мислили су прегледатељи при истрази све оно постићи, које им се сад нејасно учини. И тако пређу к раду. Тога дана нађе се, да је председник сам без лицитације односно без одборског ил скупштинског одобрења посавршавао ово: а.) Бакар за торањ у вредности преко 1000 ф. погодио је метар по 12 фор. дочим на месец два дана доцније исти бакроковач на држаној лицитацији у најближем до нас месту П—селу, примио се да цркву бакром покрива, метар по 10 фор. 50 нов. Осим тога још и целу цркву о свом трошку најпре даскама да подуплати, што код нас није био обвезан. б.) За крст, јабуку и круну — капител испод јабуке — издао је 588. фор. в.) За позлату торња, која је имала 8 ц. м. широка бити, а у ствари само $5\frac{1}{2}$ метута, одобрила је скупштина по предложеном јој предрачуну 700 ф. а председник исдао је 1.058 ф. 27 н. Дакле с 358 ф. 27 нов. више а $2\frac{1}{2}$ ц. м. уже. г.) За ограду порте осим зидарске радње само дунђерину издао је 530 ф. Порта се свршила новембра месеца прошле године. Док се радило све се говорило кошта 300 фор. а при прегледању рачуна гореозначеног дана нашло се да кошта 465 фор. а сад 20. априла при истрази, у главном журналу уведено стоји да порта кошта 530 ф. При оваком стању ствари, ко да не посумња у председниково поштење? д.) За преграду порте изнутра старим плотом, за коју вели се да је дунђерин бадава обећао израдити, јер није било по, а највише један дан посла. Кад би се плаћало, вредило би не више од 1—2 фор. Председник је платио 15 фор. е.) Подузимачима — зидарима за тако названу одштету платио 200 фор. е.) За степене к звонима идући, платио 50 фор. ж.) За мозајик платио 800 фор. з.) За поправку мозајика 30 фор. Још општина цркву ни примила није, а наш ваљани председник већ поправке — репарације плаћа, које по 25 §. општи условља, дужни су подузимачи оправити, јер њихова је кривица, што онај камен, који, пре него што се мозајик започео правити, није на своје место већ постављен био. и) Због неког процеса за неку кућу платио 70 фор. и т. д.

То све тако учини без лицитације или без да одбору ил скупштини што каза тај вредни наш председник. Има неке ствари, које су дужни подузимачи оправити н. пр. торањ требао је лимом покривен, а црква место мозајика требала је мермером патосана бити, које скупштина доцније преиначи. Тако исто крст и јабуку по предрачуну дужни су опет они готово поставити. Председник није поднео рачун ил извештај ни на захтевање рачунопрегледатеља, да се види, дал је оно што се подузимачима по предрачуну за лим, мермер, крст и јабуку плаћа, одузето. И премда је казао, да ће се то при „колаудирунгу“ учинити а није доказао ни после овога, него је рачуне све конзисторији послао, онда стоји, да је и подузимачима потпуно исплаћено. Следователно, ово нас све двојако кошта.

Ово су главније ствари, а мање нећу ни да бележим, као и много признанице које су за мање ствари од самог председника потписане, да је н. пр. том и неком за ово и оно платио. А шта би се тек нашло да су ту сви документи били!

Као што сам мало час горе рекао, прегледатеља рачуна мислили су ове при истрази боље прегледати, јер се већ чуло да ће ова скоро доћи. Ал председник, премда је још 5 марта о. г. на знање добио да ће комисија доћи, шта више за 27. март беше и заказана, но из непознатог ми узрока би отложена, 4. априла о. г. посладе све оригинале; као: признанице, дражбени записник и предрачун ч. конзисторији. Зашто је то радио, кад су му поштена дела?!

Друго. О изведеној истрази против мене због 513 ф. 60 н. Како за ову горњу своту да није проневерена, него да је заиста на креч издата и то „за време мог отсуства кад сам ја у купатилу био“, које је бивши подпредседник г. В. Ј. са признаницама пред комисијом и доказао; тако и за обављање куповине преко џиџе и песка, уверио сам председника пред комисијом, да је заиста све уредно вођено, а не као што он вели, „сву куповину ја сам без икаква надзора обављао“ показавши му у записнику одборске седнице, где су за целу седмицу, за сваки дан по четир особе, три од скупштинара а једна ваљда, дакле 28. изабрате, да џиџу, песак и креч у свој одређени дан примају, о чему се и комисија потпуно уверила. Шта више, куповина под горњим подпредседником коректније вођена је, него под њим, јербо одборском седницом одређени приматеља потписиваше како књигу, у коју је сваки продавац заједно са количином продатог материјала уписан, тако и оне признанице с којима су продавци новац из благајне примали. А под њим, подписиваше исти само књигу, а признанице не. Дакле види се јасно, да је председник просту лаж и клевету изрекао. А да он ово отимице чинити уме и хоће, овим се доказује. При истрази он је сам признао, да је моја ствар ради горње своте чиста, рекавши: „Да сам знао да је тако куповано и да има осим књиге и друга признаница, ја неби никакве кораке чинио.“ А трећи дан после тога, лицем на Томину недељу, држао је скупштину и пред овом правдајући се рекао је ово: учитељ се здраво „бламирао“ ал молио ме, па сам му опростио. Озако што може само човек без карактера измислити.

На основу ове изведене истраге, преч. конзисторија вршачка у седници од 16. маја о. г. донела је закључак, да се ја испод оптужбе ради горњих 513 фор. 60 нов. ослобођавам и за оправданог проглашујем. На које чекајући да чујем, до данас с одговором сам се задржао.

Треће: Истрага против председника. Оних 500 фор. које је дописник —к— још лане у 129. броју „Заставе“ напоменуо, да је председник из касе пре него што му је срп. општина поклонила, узео, и по том тужитељи му сматраху тај новац за проневерен, ради чега и предадоше тужбу против њега још 6. јуна прошле године — на које конзисторија једва сад 20. априла о. г. истрагу спровела — овај новац велим и сад при овој истрази беше најглавнија тачка против председника. За то ћу и ја о овом да говорим, па нек јавно мнење осуди, да ли је овај новац проневерен или не.

Кад је 19. маја 1877. прва истражна комисија опет због њега у месту била, по гласу ручног записника т. ј. оне књиге у коју је председник примање и издавање за 1877. уваћао, стање касе стајало је овако: Од месеца фебруара до 19. маја 1877. примање износи 8 765 фор. 36 нов. а издавање за исто време 8.704 фор. 65 нов. По одбитку последње своте, од прве било је у каси готових 60 фор. 71 нов. Тако гласи истражни протокол од лањске т. ј. прве истражне комисије. Данас пак овако стоји. По гласу истог тог ручног записника примање стоји као и лане, а издавање — не; него место горње цифре стоји 8.191 ф. 10 н. По одбитку издавања од примања данас т. ј. 20. априла о. г. има — односно 19. маја прошле године треба да је било готових 574 ф. 26 нов. Прва комисија била је 19. маја и нашла је не једну него три председникове признанице у суми од 500 ф. а срп. скупштина му поклонила тек 29. маја исте године, дакле с 10 дана доцније. И данас нема три него само једна признаница преко горње своте у ручном записнику, и то не пре 19. маја него 1. јуна уведена. Да су при првој истрази његове признанице заиста у рачуну биле, то сведоче и чланови прве истражне комисије. Ал председник тврди ма да се руком ухватити даје, да то није истина.

Сад нам је јасно, зашто председник од цркве 500 фор. као поклон узеде. За то, што је то већ било потрошено, па се није на други начин попунити могло. Кад се цифра примања слаже, зашто и она издавања не? Издавање за то није једнако, што су ти 500 фор. које је председник с десет дана доцније на поклон добио, онда т. ј. при истрази 19. маја урачуњени били, а данас после овог дана у рачуну стављени налазе. Из овога се јасно види, да је председник из ове књиге, лист онај, на ком су ти пет стотина пре деветнајстог маја уписани били, издерао, на други преписао и на 1. јуни увео. А то је „фалсификат“ који сам му и у школи при истрази устмено казао, што је лако учинити, јербо је та књига од 5—6 табака са свим обично ушивена. Ако ли ово није чинио, онда је морао са свим другу књигу првој истражној комисији поднети, и тим ју — преварити.

Нек би и тако било, да при првој истрази као што он вели, нису његове признанице у рачуну биле па, кад се онда нашло да је само 60 фор. готовине било, а данас 574 фор. по одбитку пре своте од ове остају 514 ф. Нек нам каже сад, где се данас овај новац налази, кад у рачуну односно у тој његовој књизи не стоји да је коме издат.

Овако ствар стоји, и ја од своје стране нећу да кажем ни јесте, ни није проневерено, то остављам пошт. читаоцима да изрекну.

Ова је ствар с мојом заједно била 16. маја о. г. у конзисторијалној седници на решење поднета, али се одложила до идуће седнице, из разлога, да се рачуни од оних лица којима је конзисторија поверила боље прегледају. Знајући, да председник често у Вршац трчкара и обија праг једне особе, која меродавач глас у конзисторији има, коју је са својим молењем за се задобио, да га ова јако брани; и судећи, кад он може онолике неистине у новинама, па и нама у очи да каже: да је он цркву подигао, да њега није било, не би ни на цркви крст заблистао. Онда можемо себи представити шта и како меродавним лицима код конзисторије устмено говори. Преко свег тога надамо се, да ће преч. конзисторија праведно решење на основу истинити доказа донети и ову општину од таког председника ослободити. Добро је једна особа приметила: кад кажете, да сте ви цркву подигли, зашто што и код своје куће не подигнете? За то не, што се нема у ситно, а за цркву дали Румуни 25.000 фор. А за крст што вели, да се без њега не би заблистао, ја му одговарам: да њега није било, не би се за крст двапут плаћати морало.

Је ли то председник, је ли то човек, кад његовог самовластија ради прошле године мораде комисија доћи, која му је устмено, а и конзисторија мало доцније писмено најстрожије наложила: 1-во касу одма под три кључа да стави. 2-го да се закона придржава и без одбора ништа не ради, и 3-ће „особито буџет“ преко зидања цркве да не прекорачава. И он опет после ове строге опомене све у почетку — осим бакра, које је пре — наведено самовласије починио, буџет преко 40.000 форинти прекорачио, и касу скоро девет месеци нат прегледати дао, нит до данашњег дана под три кључа ставио, а толике скупштинске седнице прошле године држане, заказивао је све сам без одборског закључка на 5. 4 2. и 1. дан место на 8. дана унапред. Шта више, један пут је заказао у 11 сати, а позивнице у $\frac{1}{2}$12 сати тог истог дана, дакле с по сата доцније разашиљао. И ово је код њега све по закону, па још вели, да закон разуме и да се закона придржава. Боже, зна ли шта говори? Јел то дакле ваљан председник, јел то поштен човек, нек јавно мнење и оне, који га бране, изрекну.

Сад да пређем на неке главније наводе председникова одговора. Неби заиста вредно било одговарати, јер је све сушта лаж, али ради правде и мог до данас још не окаљаног имена, морам ово чинити. Да би читаоцима олакшао преглед ствари, држаћу се колико могуће буде оног реда, како је председник у свом одговору сложио.

1. У почетку свога одговора председник вели: „да то не пише човек из убеђења, него некакав и нечији називало иза леђа котерије какве.“

Под именом „котерије“ моће председник да разуме трговце, његове тужитеље, а писца иза леђа котерије — мене, који у њихово име дописе писа. Одговарам: ко дописе подписа, тај и написа, и тај за њи и одговара. А ко је писац, то уредништво „Заставе“ најбоље зна. Тужите, председниче, па ћете се осведочити. Ја вам само толило кажем — на кривом сте путу.

2. Кад човек добро прочита председников одговор, наће читаву биографију његовог председниковања и хвалисања и на моју, као и других личност — нападања. Оно чега ради је на јавност изишао, нема што-но кажу ни од корова. Сад на његово предугачко хвалисање да одговорим.

Што је званично мољено или тужено, где поред његовог и перовођино име потписано стоји, ваљда не ће председник себи у заслугу и то приписивати. Не ће велим за то, што је сваког председника дужност, да општинске интересе заступа. Да није случајно он ту био, други би то исто морао чинити. Но само за оно што је приватно за општину и цркву радио, нека му свака слава. А приватно је 1873—4 учинио тим, што је двапут у Пешти свратио код једне особе ради црквене ствари. Свратио наглашујем, што никад није нарочито тога ради у Пешту ишао, него одлазећи тамо свога посла ради, потрудио се и за црквену ствар порадити. За ово двапут што је био, општина му своје признање у записник — онај закључак што је он у свом одговору донео — увела, за то, што није ништа хтео за учињени трошак узети, за које га г. С. А. Ј. у име целе општине питао, шта га пут кошта, да му се наплати. Он је одговорио: ништа, ја сам то из љубави према цркви учинио. Питам ја сад вас, председниче, од куд ви можете данас после четир — пет година на рачун тога путовања од 1873—4. 500 фор. као поклон из срп. касе да узимате? Зашто нисте искали 1876. кад оставку на председништво дадосте, него у најозбиљније доба, где се толики новац за цркву издавао, узесте. Зовел се то код вас „за љубав својој св. цркви трудити се.“ Пре три године дати се за једно учињено цркви племенито дело у записник „признање и живљо“ уваћати, а сад за то исто дело као поклон 500 фор. од цркве узимати, како и дал се то с карактером поштена човека слаже?! И да л тај пут баш толико кошта. Што не дадосте рачун о том путу кад вам неки чланови казаше да поднесете?

На што дакле толико хвалисање: ја, па ја, као да други ништа није привредио. За то велим: што се год за ови пет година за цркву привредило, то су сви, и ви са свима, а што се свађа и неслога у нашој општини изродила, то сте само ви учинили и пред богом ћете одговарати, ако посљедице — које недао бог — буду те, да се почне судомова штала (назаренска црква) пунити.

3. Да би председниково хвалисање већу важност имало, назва онај уговор који је при деоби између нас и Румуна учињен „брацки и лабав“ бајаги да њега није било, не би се ништа постигло.

Знајући да је код политичне општине све на основу тога уговора постигнуто и то још како лако, једно што сами деобу желише и све употребљаваше да нас се што пре опросте, а друго, што нама давајући, себи три и четири пута више узимаше на пр. нами дадоше једну школу а њима узеше три, нами 45 ланаца земље, а њима 165. Да су ове моје речи истините, то потврђује и од Румуна у своје одређено време издавана исплата за цркву, коју су најтачније извршивали. По овом се дакле види да председникове речи немају основа но само су детињаста хвалисања.

4. Председник на једном месту рече: како су му противници — овако назива тужитеље — сметње чинили у време орања за жито, као и жетве и вршидбе.

Ово је проста клевета. Нико њему сметао није, но опште се мислило, за што све једни те једни црк. земљу да раде, требало би то цела општина редом да чини. Они који радише вамаоше се, а они који не радише, не прихватише се, тако је морало трајаво с орањем ићи. Црквене земље има само 45 л. а српских домова 180. Зашто код толиких газда не уради кад се тако разиђе са хвалисањем. Летос, место да се брига водила за вршидбу ишло се по биртијама и кућама, те се потписи купили против свештеника, мене и трговаца. А што, председниче, ове године не посејасте сву земљу кукурузом? Ма да неки сејаше кад је свет свој већ прашио, опет 15 ланаца остаде не посејано, па мораде се муваром заменути. Пролетос у скупштинској седници изјави један трговац, да њих 10 трговаца оће сами о свом трошку да посеју ове године сви 45 л. Председник наведе већину, те ова то не прими, а овамо сама не учини. Зовел се то цркви и општини пријатељ бити. Оћел вам се и због ове заслуге у записник признање увести?

5. У председниковом одговору може се читати где мене „предњак, коловођа и руковођа“ његових тужитеља ил противника назива.

Да сам овај можда био, кад се позориште, беседе и друге увеселителне забаве овде приређивале, као и кад се читаоница и пев. друштво хтело склонити, тако исто и око скупљања претплате на какву књигу ил новине, то допуштам, ал у хрђавом и у овом против њега делу — не. Његови тужитељи на броју девет, сами су трговци, разборити људи, који себе и своје мнење свуд и свагда без коловође заступати могу, а нарочито ово што је сад у ствари. Бар овде не потребује се адвокатски параграфа, искати да каса стоји под три кључа и да председник ништа самовластно око цркве не ради. Друго се ништа није тражило и желило.

Но председник суди људе по себи. Он мисли, ако је сам коловођа — његове већине — да је сваки. Само ради доказа наводим у кратко следеће примере. Прво, што се летос купили потписи по биртијама против свештеника, мене и трговаца. Друго, што без икаква основа његова већина летос закључи да ми се плате 100 ф. укине, које је наравно конзисторија одбила. Треће, што се његова већина сад после седам година сети, да ниште званично од г. П. А. неки рачун од 1871. г. кад је мени стан оправљан, што је још онда чињено и на што данас она ко срп. општ. никакаква права немд, пошто у оно доба није ова ни постојала. О овим последњим двема тачкама, говорићемо доцније опет. Четврто, што се летос, т. ј. прошле године у скупштинској седници изразило неповерење спрам свештеника да трећи кључ од касе држи. Сигурно за то, што се председник побојао, кад ово буде неће моћи касу у свом џепу држати. Пето, што земљеделци зимус против проповеди свештеникове почеше мумлати, јербо су знали да је председник после блудне недеље у којој је о покајању проповеђено отишао у Вршац г. епископу и свештеника тужио, да овај њега у проповедима враћа. Ком је чела за клобуком и сам се сећа! Премда свештеник није председниково име никад спомињао, а он вели да га враћа, онда сам признаје да је грешав; а кад је такав, нек се покаје, а не као мала деца на тужбу да трчи.

Сад питам председника, дал су ови људи — листом земљеделци — из своје главе ил како он рече из убеђења чинили и дал се може и замислити, да су могли они сами ово без ичије поуке започети чинити. Познавајући их велим: нису. Они су по његовим речима да рекнем, саставили котерију иза којих леђа вири председник у персони као њихов предњак, коловођа и руковођа. Није ли овако, остављам јавном мнењу да осуди.

А зашто се све те сметње измишљаваху? За то да људи, односно његова већина има чим да се занима, а да нема кад на оно што треба да мисли, т. ј. на његова недела, која је самовластијем починио. Из тог истог узрока и мене је за креч тужио. Знао је он, да је моја ствар чиста, ал „у мутној води, боље се лови.“

6. Председник даље говори: Кад се реч повела о зидању нове цркве, онда његови противници нису хтели цркву него школу и то због мене, да би ја до бољег стана дошао.

И ако се тако разумети даје, да председник овим наводом мени више ласка него туче, премда је он ово последње мислио, ипак неверујем да ће моћи ко поверовати му, да ће месни трговци цркву и здравље своје и целе општине деце претпоставити — мени, да би ја само до бољег стана дошао. Ево истине. Кад се повела реч о зидању цркве, једни су чланови били да се црква одма зида, а други да се за пет година пречека, и сад само школа саздa, јер ова је малена и у врло хрђавом стању. Школска соба има простора 54 □ м. дакле по пропису само за 54 ученика, у коју се сваки дан по 75—85 деце обојег пола сабију, а кад-кад и више. Дакле трговци су мислили, за ови пет година да се служи служба божија у старој т. ј. у овој школи и тако је у прошлом веку пре 80—90 година црква била. Кроз то време новац ће порасти. По истеку тога времена имали би и цркву и две по своју децу удесне школе — и новаца. — Кад се видило, да је већина за цркву, без многи речи сви једногласно сложе се за предлог већине т. ј. за цркву. Што председник вели да је на велики отпор наишао, то није истина, то он само хтео би од ништа да направи ништа. Ово је био само предлог а у скупштини је ваљда слободно ове стављати, па кад се није усвојио, исти су одма одустали и са већином

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредн. у.

сложили. Но председник оће да му се „фарба“ боље прими, па кити неистинама, да се пре верује.

7. Одма за горњим председниковим речима може се читати: „Заиста је чудо, како и незнатан и несавестан човек зна сретне околности за себе да употреби, и годинама их уме на своју корист вешто да црпи, па и од себе притежније за своје цели придобије, као што је случај био код овог учитеља.“

Да би се ове речи: незнатан и несавестан разјаснити могле, морам сљедећа три примера навести које је председник кад је ово писао на уму имао, ал ваљда их за то, што мени у прилог иду, не хтеде казати. Прво, кад сам ја 1870 г. од Идворске општине за учитеља позват био, хтедо ову општину само због хрђавог стана напустити. Премда онда није црк. општина постојала, а политична општина, односно Румуни, који су у већи, не хтедоше ми стан оправити. Срби, међусобним споразумом, учине прилоге — а највише је томе местно пев. друштво односно трговци који су 427 ф. и 1100 цигаљаа 25 земљеделаца 32 ф. и 2800 циг. допринели и дозидају ми 1871 још једну собу; а том приликом и школа је са пет стопа поширена. Друго, кад сам 1872 г. у Црепају на 500 ф. плаће хтео ићи, по што сам овде само 360 ф. имао, опет се Срби договоре и обећају ми оних 140 ф. доплаћивати довде, док ми политична општина не повиси на 500 ф. које доцније кад се црк. општина образовала, и у записник уведено буде. Пре три године политичка општина повиси ми 40 ф. и тако и данас из црк. благајне примам 100 за које сам горе рекао, да су хтели одузети ми. Треће, кад сам 1874 г. ради полагања испита у Сомбор ишао добио сам поклон у име трошка од срп. црк. општине 50 ф. од политичне 25 ф. и од г. г. трговаца 42 ф. 50 нов. свега 117 ф. 50 нов.

Ово су те „сретне околности“ због којих ме председник незнатан и несавестан назива. Дакле пре неколико година стан оправљати ми, плату повисивати и молити ме да их не напуштам, међу којима је и сам председник не између први, баш први био — зато и вели од себе притежније, бајаги од њега — сад за то исто називати ме незнатан и несавестан, то може само слаб човек чинити, којег је сала памћења изневерила, и ком је срце препуно пакости. Та ја нисам никог молио, а зашто је мене општина молила и желила, то она зна. Чујте, председниче, разлику између „моје незнатности и ваше знатности“. Ја. мојом незнатношћу помоћу певачке дружине учиних, да је ово место са своје (доле у околини до лепог гласа дошло, а ви вашом знатношћу — овим свађањем по новинама и двапут излажењем истражне комисије, а можда ћемо и трећу доживити, због вашег самовласног и несавесног руковања с црквеним новцем — помрачасте ово лепо име и разористе слогу. Први се глас може бити и јесте и није далеко чуо, ал други т. ј. ваш за цело даље. Какав је онај глас што даљеде то знате ваљда да вам и не кажем. А ко је несавестан ја или ви, дела показују, па којима нека јавност пресуду донесе, а не — ми.

8. Председник наваља један случај, где га је у седници једна особа на непристојан начин напала и увредила и труди се из петини жала доказати, да је то све од његових противника тако намештено. Даље тврди, да је услед те поруге од тог човека нанесене му, „одма“ оставку дао.

Ово су само лепо измишљене и по њега добро сложене речи, од истине је врло далеко. Ја се заиста овом — по годинама судећи — зрелом човеку чудити морам, да овако неистинито јавно писати може. Но ја сам већ једанпут рекао: не говори бака како је санак снила и т. д. Он није дао оставку због те увреде, него због лицитације цркве и — касе. Ево како је то све текло.

У почетку 1876. у једној седници дође један човек — по изгледу није био трезан — и заиште од председника да му плати неки дуг, што га је служао. Пошто су овога ради неколико озбиљни речи променули, председник му рече да одлази из седнице на поље, који не хтеде послушати, док га један члан из школе не изгура. Овај је човек и сада жив и станује сад у Срему, може посведочити ради чега је у школу дошао. Зашто онда бедите да га је незнам ко и незнам зашто у школу послао.

Што председник вели, да је „одма“ после те увреде дао оставку, и то није истина. Председник је хтео цркву да да без лицитације једном зидару из Панчева зидати. И заиста у једној скупштинској седници с млогим речма успе, и без да се појединце гласало, закључи се онако „назови“ већином гласова, да се без лицитације да. После тога, кад и земљеделци увидеше, да то није паметно и законито закту сни сами, да се опет држи скупштина, наводећи, да се сад појединце — по закону гласа. Председник закаже ту седницу за 26. фебруар 1876. Међутим расчуо се глас по земљеделцима да трговци зато неће цркву да зидају, јербо с црквеним новцем „шпекулирају.“ Један земљеделац и члан црк. општине, озбиљним речма казао и пребацио је ово једном трговцу. Ал наравно, тај глас био је неоснован, јербо главни новац лежаше у панчевачкој штедионици. Кад се ова скупштинска седница отвори, трговци одма поведу реч о новцу и шта се о њима говори, и вактеваху од председника да покаже рачуне и стање касе, и буде увери, где новац лежи. Каса наравно лежала је опет у његовом џепу која се од године дана није прегледала, па људи тога ради у незнању и сумњаше за новац. Због касе дакле дође до жестоке дебате. И председник, код толиког нескања и свађе, опет не даде касу прегледати. А зашто, кад сам ја све признанице још у почетку јануара месеца исте године у журнал увео, и није требало ништа, до само ове на прегледање поднети и готовину што се у каси налазила показати. Дакле што није хтео показати, даје нам повода сумњати, да је готовина била у — каси. Најпосле престане се о том предмету говорити и пређе се на дневни ред т. ј. да се гласа за цркву, дал ће се дати с лицитацијом или без ове зидати. Председник почне гласање од својих највернијих, и тако први тако последњи, сви гласаше за — лицитацију. Он сам са својим предлогом оста као вапијући у пустињи. Гром из ведра неба неби га горе поразио него ово гласање што учини. Ал бар један из призрења ил милости да је за његов предлог гласао! То јако увреди његово одвећ осетљиво частољубље. Почне се жестити и љутити, доказујући разне примере, ал — бадава. Најпосле у љутини устане зграби записник и тресне њим о сто ово рекавши: „видићу кад ћете цркве имати.“ Напусти седницу и оде кући, однесавши собом и записник, што овај донде увек код мене у школи стајаше. Из записника може се сваки пут видети, како се тај дан започело у њега писати, па се престало.

После тога трчкарао је по Вршцу и Панчеву — сигурно око г. г. епископа и проте — и на неколико дана пре него што ће ради његове оставке конзисторијални изасланик доћи, сазове одбор, и без да је дао рачуне прегледати, метну сва акта у касу која је донде код мене у школи — празна лежала. На 5—6 дана после овога и то баш 6. Априла 1876 дође конзисторијални изасланик у „ког присуству“ председник оставку даде. Из овога и прво наведеног примера види се, да није он дао оставку „одма“ него после шест недеља, не због увреде оног човека, него због касе и што се црква није дала без лицитације, ком је он хтео, зидати.

Овако је у ствари и истина се неда сакрити. Сад питам, зашто је морао конзисторијални изасланик ради председникове оставке изаћи? Где је тај параграф у прев. решкрипту по ком је то чињено? Нема га, ал тако се чинило јербо се мислило опет на председничку столицу повратити, које није на други начин могло бити, него да н. пр. конз. изасланик општини разложи о њеном новом животу — јер се тек 1872 образовала — да утиша општинаре и т. д. Кам срећа да то није било! Да је председнику до оставке стало, он би ову или писмено општини доставио, ил просто у записник увести дао као и други председници што чине, а неби толике заплете трчкарајући тамо амо извијао. Да је то чинио, била би му онда једногласно примљена и данас неби било — свађе. Ал њему је до зидања цркве стало. За чим да је тежио, показује његово самовластно руковање с црк. новнем, које сам у почетку већ навео.

Да, још нешто. У Панчеву чујем да при колаударунгу њине нове цркве долазе им два конз. изасланика, а код нас ни један не беше. Дакле код нас важније је кад нам председник оставку даје, него кад се црква прима!

9. На једном месту председник рече: „да је г. П. А. продао цркви хрђаву цигљу — кошуљицу — коју су примачи трипут натраг враћали, ал „честит перовођа“ нађе му пута те црква примити мораде.

Ово је гола лаж, које само зао језик казати може А на примедбу: честити перовођа одговарам; да данашњи председник неки део од честитости ондашњег перовође т. ј. мене има, за цело неби свађе било. Дал је иста цигља добра или не, то незнам, нит ме се тиче знати, јер је примио нисам, но само толико могу казати, да је иста цигља баш код торња сложена била и сва та цигља која је ту сложена лежала, у торањ употребљена. Ако се у овај хрђава цигља употребити даје, онда се његовим речма може и веровати. А да ја не његову него ничију цигљу, још мање песак и креч примио нисам, то сведочи књига преко куповања првог материјала, о чему сам у почетку говорио. Под председником г. Б. Ј. купљено је 1.416 мерова песка 10—15 нов. и зошта нешто преко 200 фор. а под председником купљени 2711 мерова по 40 нов. и више, износе преко 1000 фор. Од прве своте да се и хтело нешто узети — као што он вели да смо чинили — нема се од куд, али од последње, за цело има се шта и узети и опет доста да остане. Кад председник тако вели да смо ми то чинили, онда он нас по себи суди. А пословица каже: „Куса лисица хтела би оправити да су све кусе.“

Што се цигља куповала по 12 фор. а не јевтиније, председник рече, да су одборници трговци скупљу цену цигљи означили, него што је у истини била, ди би могли своје старе дугове и тражбине од народа утерати. Ово је претерано сувише. Дајте доказе на среду. Цигљи није дата та цена због његовог тог неистинитог разлога, него што се држало, да нећемо ни по ту цену довољно добити моћи, а нужно нам је требало имати, јер се мислило још при крају тог лета „темељ“ цркви отпочети зидати, које што није учињено, само се њему благодарити има, што је с оставком пуни шест недеља дана општини руке везане држао. А шта би се све могло за то време урадити, да је слоге било? А друго, ко је у нашем месту те исте године у то доба не толико него само четврт те количине купио јевтиније? Нико.

11. На једном месту даје се разумети, да сам ја дао оставку на перовођство после прегледања рачуна од одбора и вели: За тим даде учитељ М. А. оставку на перовођство, па у љутини предаде тужбу од више табака ч. конзисторији.

Ове редке кад могосте написати, довољно сведоче, да морате врло пакосно срце имати. Ја сам дао остаку последњег маја 1877. а сутра дан т. ј. 1. јуна држана је тога ради одборска седница у којој је моја оставка на знање узета. Ово записник сведочи. Од првог јуна па до данас никад, не као перовођа него ни иначе нисам при држаним седницама присуствовао. Рачуни су прегледани после моје оставке на пет дана — дакле без мене, и ја нисам како велите „за тим“ дао тужбу на конзисторију, него тек после два месеца т. ј. 10. августа 1877. и то не услед моје оставке, које се из ваши речи у „љутини“ даје разуметн, него услед скупштинског закључка од 7. августа исте године који гласи: да ми се учитељске плате оних 100 фор. што из срп. касе примам — што је већ и горе споменуто, одузме. Вредно је овде споменути зашто ми хтедоше овај новац укинути. За то, што сам једном члану казао: то је лаж, т. ј. лаже онај који је њему то о чему је реч била, казао. Већина председникова узела то за веловажни разлог и не одма, него тек после два месеца сети се и закључи: због мог непристојног понашања „спрам општине“ обуставља ми се плата. О да чудна разлога и појма!!

12. Председник у свом одговору дотако се личности и нашег парохије администратора који је иначе свештеник на свом месту и рече: „Кад сам примљене оферте од бакроковача у једној седници прочитао, будем од мојих противника и од привремене парохије администратора тако непристојним речма нападнут, да сам из седнице изићи морао.“ А на другом месту при крају опет: „Свештеник са амвона на други дан Божића после службе божије, делећи нафору народу у цркви, овако се на глас с народом погађа: „Колико ја вами нафоре, толико ви мени чаша пива.“

Ко не зна, може и веровати, а ко зна како председник уме неистине да говори, а особито како је ово у ствари, сваки каже, председник лаже. Ево доказа. Није он читао оферт, јер овај нема, нити треба од сведока потписан да буде, него прави уговор — contract — који је између бакроковача и подузимача сачињен и у ком је сам председник с архитектом г. Д. као сведок потписан био. Ово се догодило 1. маја 1877. а бакроковач је на основу тога, већ увелико радио вруну и т. д. и одавде се свађа започела. Одборник г. С. А. по прочитању питао је председника: јел то свршена ствар. Он му одговори: јесте. После неколико речи овако се изрази: ја вас — одбор — не слушам нити питам, нити сам „дужан“ вама што јављати; ја сам свршио, па коме је неправо, нека тужи. Тако рече тај савестни председник. Одборници одма поднесу тужбу, услед које је истражна комисија деветнајсти дан дошла. А непристојни речи није никакви било до доказивања, да нема право он сам такове погодбе у име одбора односно скупштине правити. Нарочито од стране свештеника само ове је реча чуо: да председник осим закона и одбора сам по себи ништа није т. ј. никакво право нема у име скупштине што радити, но само на основу закона са одбором у споразуму као такови право има. А ово је доцније и сама конзисторија одобрила.

За нафоре, овако је у истини. Председник је стајао с трговцем г. Б. Никшићем код леве певнице, и кад је свештеник раздао народу нафоре, враћајући се у олтар, горњи трговац, који је с њим иначе врло добар пријатељ, својски га предусретне с овим речма: Та попо, дајте ми још коју нафору, сасвим сте ми мало дали. А овај давајући му не с амвона него код певнице у шали, смејући и то само њему заиста те речи и исказао. Председник је стајао иза леђи тог трговца и сам он могао је то чути, други, особито од народа — нико. Ако председник држи, да је тим речима „чаша пива“ светиња цркве повређена, онда се ова више вређа, кад коме у цркви јасно пред другима кажемо: „шта ћеш с магарцима.“ Те речи изговорио је сам председник једном око 70 год. старом и отличном трговцу, којем је још од дужег времена и „финанцијално“ обвезан. Тим му је ваљда на учињеној му доброти — заблагодарио. Та ако је свештеник истом трговцу казао, није народу. Друго је једном човеку односно свом пријатељу на само ма то и у цркви било, нешто казати, а сасвим друго народу, особито с амвона! Та ви, председниче, бар носите капут, а не дороц, и по том нисте народ, јер смо вас толико пута у скупштинској седници чули казати: „ово је народ у дороцу и кожуху, а не ви капутлије.“ То зато каза, да се народу леп и добар покаже. И заиста успео је, јербо око зидања цркве радио је у име његове већине шта је хтео. Он најпре све уради, па овој само јави, а ова одма стави у записник: прима се. Истина данас су једни већ увидели његова незаконита дела и одустали су тако у ветар одобравати, а сви ће ваљда увидети, кад се сав новац потроши. То ће бити: после кише јапунце. Председник рече, да остаје још 8.000 фор. Знајући да у штедоници има нешто преко 2000 ф., од којих треба да се по закључку скупштинском купе звона од 30 центи дакле 3000 ф., сат најмање 1000 фор., питам где је тај новац што остаје и од куд да се може све набавити. Ваљда дуг око 4000 ф. код народа што има да се скупи. Но онда ће се тек отпочети оно збивати, што сам у почетку казао т. ј. ићи у Назарене. Председник, да би се леп и добар код народа учинио, није парохијал од 1875. и 1876. сав ни покупити дао, а од две последње године — ни новчића. Шта више ни камата од четири године од многих покупљена није. Јел ово пријатељ цркви и општини, нек пошт. читаоци кажу.

13. Пуно буре меда и грамзи да му сикира што дубље падне у мед. Тако при крају председник умствује и труди се доказати, да су његови противници заиста то чинили т. ј. од цркве што отргнули на — недозвољен начин.

Одговарам: спроведена истрага на основу које је преч. конзисторија у својој седници од 16. маја о. г. решење донела, да сам ја оправдан, потврђује, да је цела куповина под бившим подпредседником г. В. Г. савестно и поштено обављана. И по том да се наша сикира овог уображеног председниковог меда никако дотакла није. Напротив изашло дело на видело, да је председникова сикира заиста у мед пала и наједанпут 500 фор. — што се десет дана доцније под именом поклон крстило — извукла. А од самовластног рада колико се за њу прилепило, то ће сам Бог знати и — председник.

14. Најпосле и на ову тачку да одговорим, где вели: „да сам ја раздор и неслогу посејао, па кад долија, а ја кукавички узмакао, па из потаје тужбе писа.“

Одговарам: Цео раздор и неслогу учинио је он сам, због тога, што није касу под три кључа хтео метнути, и што је самовластно радио. Ја нисам узмакао и оставку на перовођство дао због каквог свог хрђавог дела, него што не могох председников деспотизам подносити, као што ми при послетку трипут, што иначе никад чинио није, писаше: „налажем вам да наредите скупштинаре“. Као учитељ, дајем си од своје предпостављене власти налагати, јер то ми је лебац, ал као перовођа, па још да редим скупштинаре — никад. Док сам ко перовођа општини по вољи, — нек сам, а кад нисам, нек ми се просто каже: нећемо те, па свршен рачун.

За тужбе, што рече да сам из потаје писао, опет кажем да није истина. Прву тужбу која је званично од већине одборника на основу одборског закључка послата, јесам писао, и пошто је како моје, тако и потпредседника г. С. А. Ј. име у њој потписано, не може се казати, да је из потаје. Друга тужба, ако председниче држите тужитеље за неспособне, питајте њих нек вам кажу ко је писао, не грешите Богу бадава, мене бедећи. Ал да ви ваше тужитеље сигурно по себи судите, да нису у стању допис ил тужбу написати, јербо сте ради овог вашег у 17. броју „Заставе“ донешеног одговора морали доста дана на страни пробавити, — коректора тражећи. Пребацивање ово трговцима — бајаги они не уму написати, могло би од ваше стране онда места имати, кад би ви сами у томе т. ј. у саставу и правопису довољне способности имали. А то немате. Сећате ли се у почетку вашег председниковања — пре 6. год. — да сте место председник потписивали председник, док вас пријатељском опоменом нисам поправио. У почетку сте дакле само писали, а сад на свршетку и делом показали, да сте заиста такови. А и данас пишете: „да изволите „у ванредној скупштинској“ седницу доћи. Речи: услед и место пишете: „у след, мѣсто“ а са ђ и ћ где треба, то вам је девета брига, као да сте у Македонији штудирали“. За ово све могу вам писмено доказати, да сте све својом руком писали. Ово су дакле докази такови, који таковом човеку одузимају право осуђивати, другога у чему и сам довољне способности нема. Таковом се обично каже: „Schuster, bleib bei deinem Leisten“.

Завршујући мој одговор из којега пошт. читаоци видети могу, колико истине у председниковим речима има не може ми се на ино, а да још и ово не рекнем. На Цветa 9 априла о. г. изишао је председник из одборске седнице врло срдит, што но кажу као опарен. Идући поред школе ове је речи јасно изговорио: „Du niederträchtiger Hund“, ј.... вам дан и с обешањацима, сви сте лопови до последњег, шуфтијани, шаба вама треба“. Ја сам случајно с једним земљеделцем М. К. пред школом на улици стајао, и он је баш поред нас пролазећи ово изговорио. После тога чујем да је с члановима због перовође П. С. у додир дошао што је он код овог перовође кога је скупштина изабрала, узео другог перовођу без да је скупштини јавио или одбору што казао. И у овој седници се могло чути ово: председник се правда, зато је другог узео, што П. С. није хтео код њега ићи да пише. А овај, пред одбором где су и неколико скупштинских чланова присутни били, изјави: За то је престао ићи, што га је председник „натеривао“ те је после држани седница накнадно у записник уваћао — ваљда што му се за његов план добро свидио. Дакле још један „фалсификат“. Председник овим увређен, тужио је перовођу среском суду, ал на рочишту одустао од тужбе и измирио се. Тако вели перовођа г. П. С. Сигурно је увидео, да место другог, себе самог тужи и да ће место лиса истерати — вука. Наравно за ово све преч. конзисторија ништа не зна, јер записници иду чисто и лепо преписани, па за то се њему тамо млого које шта и верује. Али да су у оригиналу, т. ј. како је у скупштини или одбору решавано једнаки, то је питање, судећи по речима вишеименованог перовође — сумњиво.

Кад председник оне особе које против његове незаконитости говорише „лопови, шуфтијани итд.“ назва, какви придев он заслужује, који је толике незаконитости, самовласија итд. починио. Остављам му слободан избор, нека сам себи по заслузи изабере.

Кад знамо дакле, да председник уме и у записник што се „њему хоће“ уваћати, онда не налазим за вредно о таковом човеку више шта говорити, а и имало би се — туђта, н. пр. *како је* на једно жито од њих тројице новац напред подигао, једног само намирио, а двојицу и *без жита* и без новаца до данашњег дана оставио. Зато велим: један пут за свагда, на сва његова досађења а може бити и будућа опадања, ово је — моја завршна реч.

У Новом Селу 10. јуна 1878.

Миша Атанацковић
учитељ.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија